

A FRANKLIN-TÁRSULAT magyar irodalmi intézet és könyvnyomda kiadásában Budapest (IV. egyetem-utca 4-ik sz.) megjelent és minden könyvtárban kapható:

A MÉTER-MÉRTÉK ISMERTETÉSE és az ÚJ MÉRTÉKEKKEL VALÓ SZÁMOLÁSI MÓD.

Tanodai és magánhasználatra

készítette

Dr. LUTTER NÁNDOR.

Ára füzve 40 krajczár.

Bérmertve postai megküldéssel keresztöltés alatt ára 44 kr. (legjobb postautalványval eszközölhető).

HAASENSTEIN és VOGLER,

hirdetési ügynöksége

Budapestben, Bécsben és Prágában stb.

Naponként egyenes hirdetési közvetítések; társulási, kultúrulati, ügynökségi, személyi, munkálati, állomási, lakási és vételi-ügyekben, üzletváltóztatások, áru-ajánlatok, árlejtések, árverések, végkiadások, szállítványok, bank-kiadványok, kisorsolások, közgyűlések, vasúti és hajózási tervek stb. közlése

minden bel- és külföldi hirdapokban.

Pontos, titoktartás és olcsó szolgálat

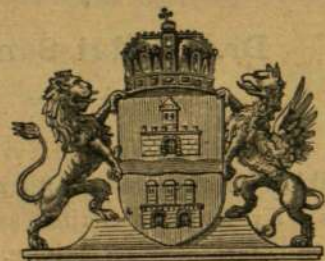
Hírlapi címjegyzékek és költségvetések ingyen és

bérmertve 339 (1)

NB. Ajánlati levelek díjszámítás nélkül átvétnének.

A „Franklin-társulat” magyar irodalmi intézet kiadásában megjelent (Budapest, egyetem-utca 4. sz.) és minden könyvtárban kapható:

BUDAPEST
főváros törvényhatóságának szervezete.

Ára füzve 1 forint 50 krajczár.

Német fordításban is ugyanazon áron kapható.

Nyári idényre!

Barége, Mozambiques és Ecu	30—40 krig
Selyem Grenadine sima és csikos	50—80 »
Gasiere dúsárga dúsárga választékban	30—90 »
Franczia Jacosta	25—35 »
Cretonek és Calicok	25—35 »
Satinék és Foulard aprék	30—70 »
Csikos selyem szövetek minden színben	1 ft. 1 ft. 40 kr.
Sima Pult de soie	1 » —
Fekete »	1 » 30
Gros Failles	1 » 80
Szines » minden színben	2 » —
Iris selyem Popelinek	1 » 10
Angol Lusterek	1 » 35

Bátrak vagyunk az igen tisztelt hölgyeket arra figyelmeztetni, hogy egy nagyobb mennyiségű divatárunk, különösen selyemszövetek megvételével lehet-egessé válik a fentebb czikkeket bámulatos olcsó áron eladhatni.

Mély tisztelettel

Sgalitzer és Schönfeld,

312 (6—20)

Budapest, bálvány-utca 1. sz.

Kísérletül!
Műtőasztalnak kis megrendelést tenni gyönyörű
Női ruhakelmékből
igen jutányos áron!
HAMBURGER ADOLF
hölgy-divatára üzletéből
PEST, ur-utca 1. szám.
Minták kívánság szerint ingyen és bérmertve küldetnek.

207 (37 50)

Birtok eladás.

Az irsai vasúti állomáshoz fél órányira fekvő mikesudai pusztából a Madách család kitérő részre, 880 hold rét, szántóföld és gyepek, szabadkézből egészben vagy 20 holdas részletekben eladó, esetlegesen Mihály-naptól egy évre bérelhető; a birtokot a helyszínen Szepest János kertülő kimutatja, az eladási és bérleti árak iránt Huszár Sándor meghatalmazottal lehet értekezni, Buda-vár, ur-utca 40. számú saját házában 328 (3—3)

Tanulóknak fölvetetik

alólírottánál, tisztességes szüléktől származott 13—14 éves fiúk legalább is 4 elemi osztályt végzett és ép egészséges természetű. 329 (2 3)

Levi K. Sándor,

mészkalácsos és viaszgyertya-öntő Pozsonyban, a főtemplom átellenében.

„A rossz nedvek kilitása a gyógyszer célja!”
„Az élet legfőbb java a jó egészség!”
American-Pills by Böldt
Böldt egészségi labdaccai
vértisztítási labdacok.
E labdacok sokszoros alkalmazást és sokszoros magasztalást vívtak ki.
Ajánlhatók e labdacok a vér tisztítására megelőző betegségek után: a fölösleges és rossz nedvek eltávolítására (növekvő testgyarapodásnál kevés mozgás mellett); továbbá oly egyéneknek, kik rossz emésztésben, savanyu felbőgésben, étvágytalanságban, szédülésben és vértörődésben szenvednek. E labdacok különös ajánlatot érdemelnek a gutáltásra hajlamot mutató egyéneknek.
Egy doboz 65—70 labdac 1 ft 50 kr. (10 kr. több.)
Központi raktára: Droguerie medicinale:
Böldt A. H. Genfben (Helvetia).
Valódián kapható:
Pesten: Török József gyógyszerész és főköldeményezőnél Magyarország számára, király-utca 7. szám, és Forgách Ferenc gyógyszerárban, Széchenyi-tér 26. sz. Budán: Wlasek E., Szegeden: Kiss, Sz. Fehérvárott: Dieballa Gy., Egerben: Köllner, Temesvárott: Pescher, Brassón: Fabik, Kolozsvárott: Wolff, Bécsben: Kozdera J. am hoben Mark: 12. gyógyszerész uraknál. 217 (22—0)

A „FRANKLIN-TÁRSULAT” magyar irodalmi intézet és könyvnyomda kiadásában Budapest (IV. egyetem-utca 4-ik sz.) megjelentek és minden könyvtárban kaphatók:

Vallás-, Erkölcsei és Társadalmi élet

1848 óta

Magyarországon.

(A magyarországi protestáns egyet által 300 forinttal jutalmazott pályamunka.)

Irta

Szeremlei Sámuel.

Ára füzve 1 frt.

FÉNYÜZÉS

(Luxus)

a társadalmi életben és a nemzetgazdaságban.

Irta

Dr. Gerlóczy Gyula,

műegyetemi tanár.

Ára füzve 80 krajczár.

Budapest, augusztus 9-én 1874.

32-dik szám.

ELŐFIZETÉSI FÖLTÉTELEK: a Vasárnapi Ujság és Politikai Ujdonságok együtt: Egész évre 12 ft., félre 6 ft. Csúpn a Vasárnapi Ujság: Egész évre 8 ft., félre 4 ft. Csúpn a Politikai Ujdonságok: Egész évre 6 ft., félre 3 ft.

XXI. évfolyam.

HIRDETÉSEK DÍJA: Egy ötször használt petít sor, vagy annak helye egyszeri írtatásnál 15 krajczár; többszöri írtatásnál 10 krajczár. Bélyegdíj külön minden írtatás után 30 krajczár. Kiadó-hivatalunk számára hirdeményeket elozad Bécsben: Haasenstein és Vogler-Wallischgasse Nr. 10, Mosse R. Sellastraße Nr. 2 és Oppelk A. Wollzeile Nr. 22.

MOLNÁR ALADÁR.

A második egyetemes tanító-gyűlés alkalmából, — mely e hó 9-én veszi kezdetét s 12-éig tart, — egy régi ohajtásunk teljesítésére is jó alkalom kínálkozik.

Értjük e tanító-gyűlés előkészítő s szervező bizottsága elnökének, — valószínűleg maga az egyetemes gyűlés megválasztandó elnökének is, — egyébiránt a hazai tanítói egyik legalaposabb képzettségű, legbuzgóbb és leghivatottabb munkásának: Molnár Aladárnak, lapunkban még eddig meg nem jelent arcképe és életrajza közlését.

A fiatal férfi, kit ez alkalommal bemutatunk olvasóinknak, máris sokat tett a hazai közoktatás ügyében, s hozzá jövőre is oly nagy várakozások vannak még kötvé, hogy valamint mostani szereplése az egyetemes tanítógyűlés előkészítésében, a hazai tanítók közbizalmával találkozik, úgy bizonyára a mi bemutatásunkat is olvasóink széles köre szívesen fogadandja.

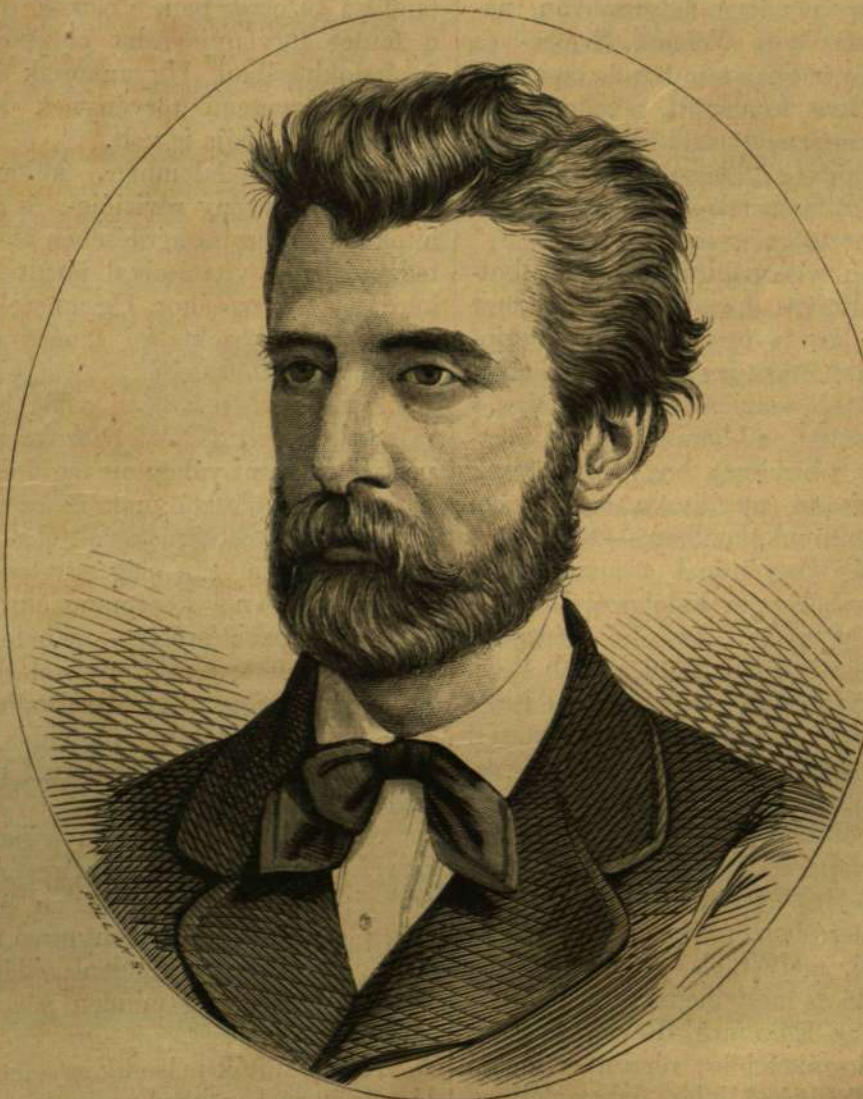
Molnár Aladár 1839-ben született, Veszprémben, hol atyja Dénes a megye központi főszolgabírája volt, s azért a megye székhelyén kelle laknia. De fia még csak hat éves volt, mikor — megyéje közseretettől kisérve — hivataláról lemondott s falusi birtokára Tur-Vázsonyba költözött. Itt kezdte tanulását Aladár, részint a ref. mester, részint otthon házi tanítója vezetése mellett. Atyja 1848-ban országgyűlési képviselővé választatván, fiát is magával hozta s itt az evangélikusok gymnáziumába adta be. De a forradalom esélyei, Windischgrätz közeledése, a kormány és országgyűlés Debreczenbe vonulása megzavarták alig megkezdett tanulói pályáját s atyját Debreczenbe követte, hol szintén a collegiumba járt, de nem tanári előadásokra, mert azok szüneteltek, hanem a képviselőház ülésibe, melyek a tíz éves fiúnak ekkor egyedüli iskoláját képezték.

A forradalom leveretésével atyja is, ki végig hű maradt a szabadság ügyéhez, kereset alá vonatott, vagyona elkoboztatott s Aladár iskolázatása ismét abban maradt. De őt korán kifejlett önszorgalma megmentette az elhanyagoltság balkövetkezményeitől, s ha rendes iskolai képzést nem nyerhetett, annak hiányát olvasás és önta-

nulás által pótolta. Mig 1853-ban egy derék nevelő — a vámosi hírneves lelkész és tudós, Pap István, a mostani superintendens atyja — keze alá s házához került, ki az eddig elmulasztott iskolai s tudományos képzést néhány év alatt teljesen kipótolta a rendkívüli tehetségű fiúnál, kinek tehetségénél csak szorgalma — és tudás-szomja volt nagyobb. A klasszikai nyelveken s irodalmakon kívül a bölcsészetbe is bevezette az alig 15—16 éves ifjút, kinek az aztán később is kedvencz tudománya maradt, melyet nagy előszeretettel művelt mind a tanári, mind az irodalmi pályán. Pap István oldala mellett annyira haladt pár év alatt, hogy 1855-ben kellő előké-

szüléssel léphetett a pápai főiskolában, előbb a bölcsészeti, azután a theologiai tanfolyamra, s 1860-ig mind a kettőt, kitűnő sikerrel, be is fejezte. Ez évekre esik első föllépése az irodalomban is; előbb ugyan csak a főiskolai önképző s irodalmi kör kebelében; de iskolai pályadíjakat nyert dolgozatai közül kettő vagy három (A magyar alkotmány történeti fejlődése, s A gépek jelentősége az emberiségre) cziműek, valamint egy terjedelmes hit-bölcsészeti értekezése is) a főiskola költségén ki is nyomtatott.

Végezván a theológiát: a lelkész-pályát választotta, s előbbi mentora, a derék Pap István oldala mellé ment segédlelké-

MOLNÁR ALADÁR.

szül, főleg pedig, hogy ennek vezetése mellett még hiányos ismereteit pótolgassa, — mikor Kerkapoly Károly, akkor pápai bölcsészettanár, betegsége miatt huzamos ideig fűrdőre menni kénytelenítettén, a fiatal bölcsész ajánlotta helyettesül. S az egyházkerület, az alig 21 éves ifjut, oda is merte állítani Kerkapoly után a tanszékre, hogy Hegel bölcsészeti rendszert s a bölcsészeti történetét tanítsa. Hire távolabbra is elhatott s 1862-ben a még akkor fiatal pesti ref. theologiai intézetbe hivatott meg, előbb helyettes, egy év múlva rendes tanárul, a bölcsészeti tanszékre. Tanítványai, kiknek, fiatalágánál fogva inkább kortársa volt, benne épen annyira tisztelték a komoly és tudós tanárt, mint szerették a bálványozták a szíves barátot és nyájas vezetőt. Rendkívüli munkássága, melyet pesti tanár korában kifejtett, mikor hetenként 18 órában, hét különféle tudományból tartott előadásokat, az egyházkerületen s számos bizottságban, mint jegyző és előadó működött s a mellett az irodalmi téren is nagyobb mérvű működést kezdett, annyira megtámadta eredetileg is gyöngye egészségét, hogy barátai komolyan kezdték aggodni életeért s 1864-ben kénytelen volt, egy időre legalább, félbeszakítani tanári működését.

Neve ekkor már az irodalomban is a jó hangzásúak közé tartozott. A Prot. Egyh. és Iskolai Lapokban közlött számos bölcsészeti s irodalmi dolgozaton kívül, átdolgozta Erdmann Lélektanát, elkészítette s kiadta a Bölcsészeti Történetének első részét — s bölcsészeti dolgozataiért 1867-ben a magyar akadémia tagjává is választott, hol székelt. Külön tudomány-e a bölcsészet? című értekezéssel foglalta el, melyben a philosophia önálló mivélésének jogosultságát vindikálta.

Egészsége némileg helyreállván, nagyobb utazást tett Német-, Svájcz- és Felső-Olaszországba, tanulva és tapasztalatokat gyűjtve mindenütt, a tudomány-, művészet-, intézmények körül, különös gondot fordítva a közoktatás ügyére, mely — mint tanárnak — különösen kedvencz s választott tárgya volt.

1867-ben visszaállítván az alkotmány, b. Eötvös közoktatási miniszter Molnár Aladár is meghívta miniszteriumába. Eleinte csak szerény titkári helyet foglalt el itt; de szakértelme, buzgósa s képzettsége által csakhamar annyira megnyerte Eötvös bizalmát, hogy ez nemcsak osztálytanácsossá mozdította elő, hanem legfontosabb munkálataiban, — többi közt a népoktatási törvényről s annak végrehajtási szabályzatai kidolgozásában — referensül használta. Az első képezdek szervezésében is ő volt Eötvös jobb keze. Bajorországba és Svájcba, azután ismét Hollandba és Belgiumba, a népoktatási intézetek s különösen a képezdek szervezetének tanulmányozására, nem kormányi kiküldetésből, hanem saját erején tett utazásainak s tapasztalatainak tanügyi eredményeit, részint azon terjedelmes és általános elismerésben részestül jelentésben dolgozta föl, melyet első útjáról adott a közönség elé, s mely németre is lefordított, sőt az Edinburgh-Review is nagy elismeréssel szót foglalt; részint ez időből való közművelődési jeles dolgozataiban, névszerint »A tanfelügyeletről, hazánkban s a külföldön,« »A néptanítók nyugdi-

jazásáról« és a »Gazdasági népoktatásról külföldön és hazánkban« címűekben, — melyek nemcsak nagy szakértelmről s az illető kérdéskör alapos tanulmányozásáról tesznek bizonyosságot, hanem nevét, különösen a tanítók s általában a tanterv körében, rendkívül népszerűvé is tették. Megindította — többek közreműködésével — a »Néptanítók ismeretárát« is, e közhasznú segédkönyvet, lexikon-alakban, melyből ugyan eddig még csak az első kötet jelent meg; kéziratban azonban egészen kész áll a második is s benne magának két nagyobb tanulmánya: »B. Eötvös oktatási minisztersége« és »Erkölestan.« Rendkívüli buzgóságot fejtett ki a póttanfolyamok szervezése, szakiskolák, különösen gazdasági és szőlészeti népiszkolák föllátása körül. Buzgalmának s ügy- és ember-szeretetének maradandó emléke a balatonfüredi Szeretetház, árva-gyermekek iskolája, különös tekintettel az említett szak-képzésre.

Eötvös meghalván, a kiválóan bizalmi állás, melyet miniszteriumában Molnár Aladár elfoglalt, ezzel megszűnt s ő azonban nem fogadta el s még egy ideig maradásra bírta. A hivatali pályán azonban nem érezte már jól magát s inkább ohajtott a törvényhozásba lépni. Végleg lemondott tehát s az 1872-diki országgyűlésre szülőmegyéje nagy-vázsonyi kerülete által képviselőnek választatott.

Kevés képviselő lépett több szakképzettséggel s több buzgalommal a törvényhozás termébe. Itt csakhamar, mint alapos és világos szónok s vitató ismertette meg magát s majd a központi, majd a szakbizottságokban, mint tag és mint előadó több ízben nagy tevékenységgel s sikerrel működött. Különösen kitüntette magát, mint a középtanodai törvény előadója a tanügyi bizottságban, s előkelő része van e fontos törvényjavaslat előkészítésében és átalakításában. Ugyanannak és a kolozsvári egyetemi törvénynek központi bizottsági előadója is volt.

A hírlapirodalomban, különösen a népiszkolai törvény revíziója, és a néptanítók nyugdíjazása kérdésében alapos fejtegetéseivel s vitáival járult e fontos kérdések tisztázásához. Ugyanezeket, mint az országos közoktatási tanács tagja is buzgón mozdította elő.

A múlt évben a bécsi világtárlaton a nemzetközi jury XXVI. (közoktatási) csoportjában, mint választott tag dolgozott 8 hétig s négy alosztálynak és ezenkívül a statisztikai bizottságnak volt előadója.

Kéziratban kész még egy terjedelmes dolgozata a »női középtanodákról s felsőbb leánynevelésről« — s e két műve érdekében tette a múlt ősszel negyedik külföldi utazását. Egszóval alig van a közoktatási ügynek oly nagyobb kérdése, melyet alaposan, a forrásoknál ne tanulmányozott volna.

A közéletben s jelesen a parlamentben Molnár Aladár nem úgynevezett pártember; ügyszeretett s önzetlen buzgalom vezeti s tanulmányokon nyugvó meggyőződése ad irányt minden föllépésének; azért is nyerte meg minden párt és felekezet közbecsülését.

A néptanítók második egyetemes gyűlése az illető körökben szóba hozatván, az első egyetemes gyűlés által erre megbízott »pesti népnevelők egylete« őt tisztelte meg

az előkészítő és szervező bizottság elnökségével. E tisztében is szokott szakértelmével s azzal a higgadtsággal és tapintatossággal járt el, mely kiváló sajátja, s melyet bizonyos kényes körülmények és viszonyok itt oly annyira szükségessé tettek. S e második egyetemes gyűlés remélhető fényes sikeréből kétségkívül őt illeti az oroszlan-rész.

— á —

A völgyi ér.

Fűzek alatt a völgyi ér
Gyorsan tovasiet;
Örül, ha egy falevelet
Magával elvihet.

Kergeti a napsugarat,
Jókedvűen dalol;
Nem kérdezi: vajjon fog-e
Pihenni valahol?

Nefejeles a fűvek közül
Széliden kitekint:
„Állj meg kis ér! — ekkép susog —
Jobb lesz tenéked itt.“

De ő nem áll meg. Csak siet,
Elűn a híd alatt...
Köszönti az utast, a ki
Fölötte áthalad.

Aztán elvesz. Ki tudja hol
Csillognak gyöngyei?
Nefejelesért a lány kijő,
S csak holt medrért leli.

A folyam és a tengerek
Örökre elnyelik...
De a völgyben, hol élt, dalolt,
Soká emlegetik.

Dalmady Győző.

Theodor hősiessége.

(Amerikai beszély.)

(Folytatás.)

Penelope rideg nő volt, szigorúan elhatározva, hogy a legvisszavonultabb erkölcsös életet fogja folytatni. Bűszkesége iszonyu csapást szenvedett a Blackburn-dinasztia hanyatlása által. Theodor betegsége volt Capuája. Minden szeretet, a mi lelkében élt, az övé volt, de az kevés volt, és sohasem tudta neki megbocsátani, hogy beteggé lett. A fiatalabb nővér, Natalia, Mabel barátnője, férjhez ment s boldog életet élt más vidéken, de a meddig az egyik fiát Blackburnnek nem kereszteltetett. Penelope kisasszony mitsem törődött vele. Ebben a légkörben — vagy nem, hisz, Penelopénak nem volt légköre, ő olyan volt mint a hold, hideg és vulkanikus, minden légkör nélkül — tehát ebben a rideg társaságban ápolta Theodor a legszebb erényeket. Csoda-e hát, hogy a kikocsikázások Mabellel igen kedves és kellemes változatosságnak tünnek föl?

De hát egyszer azoknak is véget kellett érniük, Mabel vaksága óriási léptekkel haladt elő s mielőtt a szép november napok elmúltak, már annyit sem látott, hogy lovait hajthassa. Most már Theodor jött hozzá gyönyörű, fényes fogatában (mely Gordon asszonynak mindig nagyon tetszett); és Constance, az érzésnek bizonyos fokáig emelkedvén szegény nővére szerencsétlenségének láttára, olyankor levezette a vak leányt s mint ötödik kerék a kocsinál, gyakran elkísérte őt, a kocsi hátulsó ülésében foglalván helyet.

Mikor a hölgyek készen voltak az elindulásra, Theodor sokkal rosszabbul vala, hogysem bucsut mondhatott volna nekik.

Meglátogatták Penelopet, ki zord lakszobájából úgy került elő, mint valami jégveremből; de mikor Mabel hazra érkezett, egy halmaz könyv Theodortól s egy vidám levél, mely láthatólag azzal a tudattal és számíttással volt írva, hogy fennhangon fogják elolvasni, eléggé biztosítá őt arról, hogy kedves öreg barátja nem feledkezett meg róla. És Gordon asszony számára a legelőkelőbb állású emberekhez, külföldi miniszterekhez s több effélékhez, nem feledvén el még egy jó futár czim- és lakjegyzékét sem, — mert Theodor is utazott, szegény fiu, mielőtt végkép megtört volna — s bármily nyomorult volt is most, kevés embernek volt akkora befolyása és oly nagy terjedelmű levelezése, mint Theodornak.

... Borongó téli nap volt, négy vagy öt héttel a hölgyek elutazása után s Theodor kandallója előtt ült, tele fájdalommal.

Penelope kisasszony beadta neki a cseppeket s azzal megtette kötelességét; de a kötelességen túl még egy egész világ lett volna, melyről Penelopénak, úgy látszik, fogalma sem volt. Egy szolga lépett a terembe több levéllel, s midőn Theodor az egyiket ujjai közt forgatá, az egész terem fényessé vált elötte s fájdalmai megszűntek.

Valaki olyan irta azt, reszkető kézzel és szabálytalan irtással, a ki nem látott, a ki vak volt; Theodor megcsókolt minden szanaszét hányt betűt és szót.

»Kedves öreg Theodorum!« így szólott a levél. »Itt vagyunk Berlinben s jártunk Von Graefe-nél is. Szembetegségem igen veszélyes; de van reményünk a javuláshoz. Tudom, hogy csak önnek köszönhetem, kedves Theodor, hogy egyáltalában itt lehetek, és ha valamikor a világosság ismét földerül e sötét függönyön belől, az ön keze lesz az, mely oda fényt derített. Kedves Theodor! nem tudok eleget írni jószágáról!

»Mama és Constance ugyancsak örülnek Berlinnek; szép városnak találják, mely ugyan kissé hideg és közönyös, de azért mégis kellemes. Sok régi jó baráttal találkozunk és — a mit az ön ajánló leveleinek és bemutatásainak mindenre kiterjedő figyelmi szíveségének köszönhetünk — a külföldi követek, miniszterek és konzulok egyre látogatnak bennünket, s mindenféle mulatságokat ajánlanak nekünk s a legnagyobb előzékenységgel halmoznak el, a melynek én magam, természetesen, semmi hasznát sem vehetem, de a melyek mamát és Connyt szerfölött boldoggá teszik.

»Igen barátságos levelet kaptunk Sir Gordon Guytól. Nagyon busul, épen mint magunk, nagypapa hőbortos és különös végredeletének illető pontjai miatt. De minthogy birtokait nem nevezheti magának mindaddig, a míg valamelyikünket nőül nem vesz, mi sem természetesebb, minthogy e szándékáról nem akar lemondani. De úgy látszik, hogy művelt uri ember és Connynek jó férje leend. Tudja-e Theodor, hogy néha áldom e csapást, a mely kimentett engem abból a kellemetlen helyzetből, hogy akár elfogadtam, akár visszautasítottam menyasszony lehetek? Mondhatná ön, hogy önző vagyok, ki kész használni a nővére szerencsétlenségéből; de én nem hiszem, hogy e házasság Connyt

szerencsétlenné fogná tenni. Sőt inkább abban nőtt föl, hogy erre várjon. Én, miként ön tudja, egykor arra vágytam, hogy — ha egyáltalában nőül megyek valakihez, — csupán igazi, regényes szerelemből tehessem azt; most már tudom, hogy nem fogok nőül menni soha!

»Mama kér, hogy fejezzem ki köszönetét önnek Luigiért, a futárért, ki nagyon használható és ügyes ember s amellet igen jó neveléssel bír. Megkérdezé szobaleányomtól, hogy szabad-e nekem valamit fölolvassnia, mikor egész órákig ülök itthon sötétben. Így ha mamának és Constance-nak nincsen rá szükségük, Mari bevezeti hozzám s igen értelmesen tud fölolvassni több nyelven. Mily ügyes emberek itt ezek a futárok mindnyájan! Igen szeretném, ha ilyen szolgálkánk lennének az Egyesült Államokban is.

»És most, kedves Theodor, hogy van ön? Le tudja-e győzni még most is a szenvedést a türelemmel? Mennyire szeretném látni önt! Azt a régi, jól ismert kifejezést használnom. Vajha isten megadná nekem azt a kegyet, hogy az ég világosságát és az ön arcát még egyszer megláthatnám! Mari megkísérel vezetni kezemet az írásnál, de azért tudom, hogy levelem olyan lesz mint a pókháló. Hanem mégis reményelem, hogy nem lesz olvashatatlan, kivált ott, a hol azt írom, hogy vagyok az ön háladatos, szerető Mabelje.«

Theodor e levél után egy ideig oly egészséges volt, hogy még Penelope kisasszonyt is meglepte. A mi azután történt, talán legjobban megmagyarázza a következő levél:

»Kedves Mabel! Levelei oly kedvesek és vidámak, hogy újból kedvet adtak nekem az élethez. Régi fájdalmaim és szenvedéseim rablánczéként vannak hozzám tapadva. Kezdem jó barátokul és rokonnak tekinteni azokat, s épen csak az a kár, hogy nagyon is magukévá tettek. Nincs szükségem újabb gyötrelmekre; az ön szenvedései pedig ujak, bajosan legyőzhető ellenség. A mi engem illet, köszönöm Von Graefének vigasztaló, bátorító szavait. Hiszem, hogy Conny értesíteni fog az ön gyógyulásának előmeneteléről.

»Kedves Mabel! Most valami borzasztóan meglepő újságot írok önnek! Ültesse le a nyáját és Connyt kényelmes karszékeikbe és azután adja értésükre, hogy Penelope férjhez szándékozik menni! Őszintén megvallom, alig voltam képes e szavakat leírni. Mit gondolnak önök, vajjon ki az epedő vőlegény? Nos, hát az öreg Pettingill ur, a ki mindig egyházi énekeket dudorász! Éveken át együtt tanítóskodtak egy vasárnapi iskolában s Pettingill ur, miként tudja ön, két évvel ezelőtt elvesztette nejét s azóta (mert fölteszem, hogy Pettingill ur csak nem lett előbb szerelmes Penelopéba), bármily valószínűtlennek tünnek is föl, a bánatos özvegy Penelopéra vetette szemeit s menyasszonyául ohajtja őt. Mikor kettecsken elem sompolyogtak, hogy engedélyemet — Uram, ne hagyj el! — kieszközöljék, arczomat kezembe kellett rejtennem.

»Különben Pettingill jómodu ember, csinos háza és egyetlen felnőtt gyermeke van. — Penelope valóban felül szerelmes belé. — Szegény Penelope! tehát csak az éhező szív tette őt az utóbbi években oly szigorúvá és hideggé! Mosolygó arczát

látva, meg vagyok hatva és benső szemrehányást érek magamban. Sohasem tudtam megérteni őt!

»Már most Penelope távozása nő nélkül hagy engem e nagy háztartás fejét, és e hiányt okvetlenül ki kell pótolnom, Mabel. Szívesen följajlanám ezt a helyet az ön anyjának és annak a leányának, ki nem fog Sir Gordon Guy neje lenni! Mint orvosaim mondják, igen valószínű, hogy még több évig élhetek. Nőstílni sohasem fogok. Egyedül fogok szenvedni. Az ön anyja régi jó barátom. Ismerem és apró különösségeimet. Vajjon elfogadja-e ajánlatomat? Kérni fogom őt, hogy fogadja el tőlem azt a teljhatalmat, melylyel Penelopét fölruháztam s házam előjogait, fogataimat, stb.

»Mabel, ez az ajánlat kissé nagylelkű az én részemről, mert félig-meddig meg vagyok győződve a felől, hogy az a leány, a ki ide vissza fog jöni, nem Mabel lesz! Ha olyasmire gondolnék, hogy részemről bármint cselekvény által Önt egész életére vendégemmé tegyem, akkor ebben az ajánlatban csupán óriási önzés rejlenék. Ha az én csinos, kedves Constanceom jön vissza hozzám, csupán csak Cupido gyalog futárja leszek, ki az ő széptevőinek reggeltől estig az ajtókat nyitogatja. Önnek nincs és nem is lenne annyi imádója, mint neki, mert tudja, hogy nem oly szép; s remélem, hogy néhány évig számíthat nek is önre, mint ápolómra, pohártartómra, titkáromra és pony-kormányzómrá.

»És ez egy vallomásra ösztönöz engem. A vallomás pedig ez: Mabel, én Sir Gordon Guyt régóta ismerem már egykissé. Föladatommá tettem megismerni, mikor sejtteni kezdettem, hogy valamikor talán férje is lehet önnek. En őt igazi angol nemes urnak, jó családból való, nagylelkű és derék embernek találtam; ön találkozni fog vele a kontinensen. Igyekezzék levetkőzni előítéleteit, s ha megtetszik önnek, hát szeresse őt. Ne ítélje el, míg nem látta, nem hallotta. Az ön helyzete igen kényes, olyan az övé is, drága gyermekem; ne ítélje el kihallgatatlannul. No de most sietek megrendelni menyegzői ültözetemet. A Penelope férjhezmenetele valóságos földrengés. Egész ezüstkészletet rendeltem számára és oly menyasszonyi hozományt bocsátom el, a mely bálmulatba fogja ejteni Ufaniát. Eddig az ideig valamit fekete ruhát viselt, a melyet ha jól emlékszem, alpaccá-nak neveznek, s a mely szörnyű disztelenül lóg le a nő alakjáról, nem igaz? De most már annyi selymet, bársonyt és brokátot rendeltem meg, hogy na! Pettingill kedvencz költői nyelvén szólva, úgy akarom, hogy a »királyleány dicsően legyen földiszítve.« Szegény drága Penelope! ma este már halvány rózsaszínű ruhát vett magára — s töl kebelén pihenő nyár!« Isten önnel, drága Mabel, írjon minél előbb elhagyott és vigasztalan Theodornak.«

(Folyt. követc.)

Izland és lakói.

1.

Izland örömláncza. — Az első települők. — Reykjavik, a sziget fővárosa. — Izlandi népjelleg és viseletek.

A jelen év augusztusának első napjaiban ünnepezték meg Izland normann eredetű lakói szigetbirtokuk első begyarmatosításának 1000-ik évfordulóját. A dán király, ki egyszersmind az európai műveltség ama legészakibb előőrseinek, a jéggel és hóval borított Izland szigetének is

fejedelme, a nemzeti ünnepen szintén megjelent, hogy személyesen hirdesse ki a kis ország népének közelebről engedélyezett új alkotmányt. A magas észak e szigetszága, a régi „Ultima Thule”-ja tehát ez alkalommal kétszeresen is megérdemli, hogy föltünőbb nevezetességeit s főleg jámbor, becsületes és művelt népét rajzban és leírásban olvasóinknak bemutassuk.

Izlandot már Krisztus születése után a

nyirbálni, úgy hogy azok közül többen inkább kiköltöztek régi hazájokból, mintsem szabadságukat fejlődők féktelen zsarnokságának föláldozták. Fölszereltek hát néhány szilárdan készített „Sarkányt” (régi norvég bárka), öszszeszedték nőiket, gyermekeiket s régi norvég házi isteneiket és egy szép reggel búcsút intettek Norvégia kék hegyormainak s északnyugot felé tartva, neki indultak az északi Jeges-tenger ismeretlen vízrengetének. Az elszánt kis

lása után tíz évvel második települől a hatalmas főnök Rolfr költözött át Izland szigetére családjával és hozzátartozóival együtt, kit hasonlóképen Harald király zsarnoksága üzött ki őshazájából. Később aztán újabb meg újabb települők csapatok kezdtek benépesíteni a pusztaszigetet, úgy hogy már 927-ben vagy 930 körül Izland rendezett államot képezett, a melynek szorgalmas, művelt polgárai sokáig élvezték a jóléti béke áldásait.

TENETÉSI MENET REYKJAVIK FÜTÖZÁJÁBAN.

IZLANDI NÉPVISELET.

IZLANDI NÉPVISELET.

IZLANDI KÉPEK.

861-ik évben fölfedezték az északi tengeri rablók s néhány merész hajós át is evezett az új országba, melyet akkor Snaelandnak (Hóországnak) neveztek, és így a szigettel a norvégok csakhamar megismerkedtek. Akkortájtban északon a hatalmas és kegyetlen Harold Haarfager uralkodott, ki Norvégiában minden vágytársát tüzzel-vassal kipusztítván az egész országot egy birodalom alá egyesítette. Azután az egyes hatalmasabb hűbérurak jogait is elkezdte

csapat vezére Ingulf norvég nemes és annak veje Leif volt, s mikor több hónapi fáradságos utazás után Izlandot megpillantották, Ingulf, a vezér, korábbi lakásának szentelt küszöbjeit a tenger hullámaiba dobta s kérte az isteneket, hogy új hazájuk székhelyét jelölje ki számukra. A küszöbfákat a tenger a nyugati part egyik jól védett öblében dobta ki a partra; vándoraink tehát oda települtek le s ma is ott áll a sziget fővárosa Reykjavik. Ingulf bevándor-

Nem csélunk Izland történetét s műveltségének és alkotmányos államéletének gyors fejlődését nyomról nyomra követni, és így megelégszünk annak megjegyzésével, hogy Izland benépesítése, miként látrunk, nem valamely túltömött népesség szegény vagy erkölcstelen söpredékének oda küldése vagy menekülése folytán ment végbe, mint ez a későbbi gyarmatok alapításánál történt s mostanában is történik. Sőt ellenkezőleg Izland első települői

Stephill szirje.

WIGHT SZIGET.
Carisbrook falva és kastélya.
Freshwater-öblől sziklakapuja.
Rydé város.

Ventnor.

előkelt gazdag nemesek voltak, kik csupán a hazájokban féltelenkedő zsarnokság elől menekültek oda, s kik nemzetök, tiszta erkölcsük és műveltségük is magukkal vitték új hazájokba. Ily körülmények közt nem lehet csodálni, hogy Izland lakói már köztársaságuk megalapításakor a szellemi tulajdonoknak oly nagy készletével rendelkeztek, a mely utódaik által még jobban kifejlesztve, a szigetszország szabad polgárait az akkori világ egyik legműveltebb népévé tette.

A sziget fővárosa Reykjavik (Füstölő város) a Faxafljórd (Faxa-öböl) körül elterülő síkságon azon a helyen épült, hol Ingulf 877-ben állandó tanyát ütött. A városnak 1600—1800 lakója van s 1800 óta egyszersmind a sziget székvárosa is, hol az 1800-ban fölfüggesztett és 1848-ban jelentékeny változtatásokkal ismét helyreállított Althing (Áldings, fő-vagy általános törvényszék, országgyűlés) szokott minden évben július 8-ik napján megtartatni, mely azonban egykori nagyságának árnyéka is alig lehetne. Míg a város déli részén mocsároktól környezett édesvízi tó terül, addig észak felől a tenger képezi a város határát. Nyugoton és keleten két alacson, alig 30—40 láb magas domb emelkedik, melyek nagy részben halászkunyhókkal vannak borítva, s melyeknek csúcsán egy-egy szélmalom áll, az egyedüliek a sziget egész területén. A város hátterében az Eszja és az 1150 láb magas Akrafjell emelkedik. Nyáron át a halászosnokok igen élénk mozgalmat és sürgést-forgást idéznek elő a város északi felén elterülő kikötőben. Reykjavik legelőnyösebb színében a déli oldalról, a tenger felől tekintve tűnik föl a közeledő előtt. A város, madártávlatból nézve, négyszögalakot mutat, mely azonban csupán egy fő- és egy mellékutazóból áll. Reykjavik összes háza, néhány tömör téglá- és lávaépület kivéve (milyenek a templom, a kormányzó lakása stb.), sőt még a többi épületek fölött magasban kiemelkedő tudományos tanintézet (főiskola) is, az Izland partján oly nagy mennyiségben található uszadékfából vannak építve. A házakat mély helyett kátránnyal festik be. Az ily módon elcinte sötétvörös, később tiszta fekete színt mutató falakkal a szép fehérre festett ablakfák és csipkefüggönyök sajátságos ellenétet képeznek, de a mely a város utcáinak igen barátságos színt kölcsönöz. Vendéglő Reykjavikban és egyszersmind az egész szigeten is csak egy van; ellenben színháznak, gazvilágításnak s más efféle hasznos fényűzési tárgyaknak hire-pora sincs az egész országban.

Reykjavik utcái — helyesebben mondva két utcája (mert csak ennyi van) csinosnak és szabályosnak mondható. Mellékelt rajzunk egy előkelő egyéniség temetése alkalmánál tünteti föl a város főutcáját. Ezt a jelenetet következőleg írja le Nougaret Noel francia utazó, ki 1868-ban Izlandot minden irányban beutazta: „A Reykjavikba érkezésem után következő nap gyásznapot volt a városban. Ezen akkor temették egy igen tekintélyes és általános tisztelt sysselmann (kerületi főnök) nejét. Az elköltözöttnek minden tisztelője nyírt- és borókafehér ágakkal hintette be háza előtt az utcát, mi régi normann szokás szerint annyit jelent: szomorúak vagyunk, hagyjatok magunkra fájdalmunkkal! — vagyis más szavakkal: „Nincs itthon senki!“

„A kopsoró, melyet az éjszaka szállítottak ide Arnarfiórdból egy csethalászhajón, a templomba volt letéve, hova harangzúgás hívogató össze a jó barátokat. Ezen a napon mindenki sirt. Az ég borult volt a reggel óta finom eső permeteztet. Az egyházi szertartás után a gyászkiéret után indult a temető felé; a menet élén feketébe öltözve, szétzilált hajjal négy fiatal leány lépett, kik hosszú fekete fátyollal voltak diszítve. Mindegyikük kis kosárát vitt kezében, a mely apró cseriákkal és százszorszéppel volt tele, melyet a halott útjába hintettek. A négy ember által vitt kopsoró után egy lutheránus pap s rendes hivatalos öltözetében a férj, továbbá a megszorodott család barátai és jó ismerősei, dán hivatalnokok, francia tisztek, tanárok és kereskedők ballagtak. Ime ilyen egy előkelő temetés Izland fővárosában.

Másik két rajzunk izlandi népjellegetek és nemzeti viseleteket tüntet föl. Tudjuk, hogy Izland lakói a régi skandinávok s nevezetesen

a normannok történelmileg bebizonyítható utódai, mely származásukról máskülönböző világos kétértelmű és szöke fűrjeik is eléggé tanuszkodhatnak, mint a mely physiologiai sajátságok csekély kivétellel mindkét nemnél föltalálhatók. Az izlandiak erőteljes, szabályos testalkatúak, bár többnyire apró, zömök természetűek. Rendi különbség Izlandban nem létezik; mindenki annyit ér, a mennyi becsületet tudott szerezni magának. Az országnak és rideg éghajának lehangoló szomorú természete s az örökre tova tünt dícsőségének emlékezete mely benyomást hagyott a nép kedélyén; az izlandi, habár nem nélkülözi az élcsesség természeti adományát, ritkán vidám; többnyire mindig búskomoly, mely — csak ritkán földerül — búskomolyságukat az is eléggé jellemzi, hogy tudtuknál az izlandi nép az egyetlen, a melynek nemzeti táncza nincsen. Különböző az izlandiak derék, szabadságkedvelő, megbízható, becsületes és fölötté jóindulatú, kevéssel megelégedő s a mellett valóban művelt nép. Nyolcz éves korán tul már minden gyermek tud írni, olvasni és számolni s a parasztek közt nem ritkán találhatni olyanokat, kiknek igen szép, szabályos kézirásuk van és a kikőt még a latin nyelvhez is konnyitnak egy keveset. Az izlandiak műveltségéről határozottan tanusodik a reykjaviki könyvtár folytonos és nagy mérvű használata. Ellenben a korcsmárosok és vendéglősök akár éhen halhatának Izlandban.

Az izlandiak viselete határozottan ősnemzeti, habár idők folytával sok változatosan ment is keresztül. A férfiak öltözetét posztó- vagy flaneling, házon kívül széles karimájú kerek kalap, otthon a nőkéhez hasonló sapka, többnyire otthon szőtt kék, fekete, szürke vagy barna posztóból készült, kerekre vágott kabát, végül ugyanoly szövetből készített bő nadrag, gyapott harisnyák és tengeri kutya-, ökör- vagy bornyubőr-csizmák képezik. A nők híven megőrizték a régi skandináv öltözetet, a mely igen csinosnak, izlésesnek, sőt ünnepélyes alkalmakkor gazdagnak is mondható. Ez öltözet gyapott ingből, sötétkék vagy vörös gyapott harisnyából s fehér vászon alsó szoknyából áll, melyre kék vagy fekete posztóból varrt kabátot vesznek, mely utóbbinak alsó széle ünnepnapokon széles báronyszalaggal van beszegve, s végre szorosan testhez álló és szűkujjú kisebb kabátból, melyet ünnepnapokon elől-hátul ezüst sujtások, ezüst káposcs és gombok díszítenek. Nyaka körül a nő selymekendő, ünnepnapon ezüsttel himzett gallér vagy csipkét visel. Fejét fekete vagy kék sapka fedi, melynek csúcsa egyik oldal felé lejtvegő vörös vagy zöld bojtval van ellátva. E főveget ünnepélyes alkalmakkor színtelen tú szegélyével magasra boglyazott s fehér vászonból készült turbán, faldur, váltja föl, mely többnyire tarka, de még inkább fekete selyem kendővel van körülköttve. A hosszú szöke haj szétbontva hullámszik le vállaira. A kabátot bárony öv erősíti derekhoz, mely helyett azonban ünnepnapokon ezüstövet kötnek föl, melyet gyakran csinos, apró cifraszágok s a tulajdonosok nevének kezdő betűi, esetleg jegyesének névjegyei díszítenek. (Folyt. köv.)

Wight szigete.

A Britannia krétahegyeihez közel fekvő kis sziget, mely mindössze 7 négyzetöföldnyi területű, azáltal, hogy az idén királynéknak és a német koronahercegnek s neje fürdő használatára fölkeresik, a kontinensen is élénk figyelem tárgya lett. Isle of Wight az angolok által már rég kedvelt hely, mert noha Kiew-el ugyanazon szélességi fok alá esik, a sziget északi részén emelkedő hegylánczatot általanyira védeve van a zord idő ellen, hogy egyes részein, délen és délkeleten valóságos Olaszország vegetációjára emlékeztető buja növényzettel bír. Eső és köd ott rendkívül ritkán fordul elő, levegője enyhe, száraz és élető. A szigetet 50,000 lélek lakja, s nevezetesebb helyeiségek ezek: Newport, Ryde, Carisbrooke, Cowes, Brading, Yarmouth és Ventnor. Ez utóbbi a sziget fénypontja és azon fürdő, hol Erzsébet királynéknak üdülést keres. E kis falu a szt. Bonifác-hegy lankás oldalán fekszik, mely sűrű erdővel van benőve. Tisztaiból gyönyörű nyaralók kandikálnak, melyek nagy része svájci stílusban épült. Ezekben laknak

Anglia gazdag urai, kik London holt idényének bekövetkeztével ide vonulnak.

A villák a hegyoldalon festői rendetlenségben következnek egymás után és a feljük és köztük elvezető út ennél fogva épen nem mondható egyenesnek; de ez összevisszaság igen érdekes és lassanként tárja föl a szemlélő előtt a természet, valamint az emberi kéz műveinek szépségeit.

A tengerpartot övező fővénnyér — dune — széles, és lankáson vonul a tenger felé, mely a gyógyvendégeknek sáthelyül szolgál. Maga a tenger a part közelében telve van kisebb-nagyobb szirtekkel, melyeket a dagály eltakar, de ép ezért a sáta-hajózás igen veszélyes vállalkozás volna.

Ventnor helységeitől egy órányira van az ugynevezett ventnori kastély, mely gyönyörű parkjával Magyarország királynéja részére nyolcz heti tartózkodására ki van bérelve.

A szigetet kikötő helye Ryde városa. A kikötő nevet azonban nem lehet abban az értelemben venni, mint az tengerparti városoknál szokásos. Nincsenek ott semmi vízépitmények, nyoma sincs a molonak. E kar-alaku építményt, mely a kikötő hajókat a nagy hullámcsapások ellen védi, helyettesíti egy hosszú hid, mely a tenger sekélyén átvonulva, odáig terjed, hol a hajók kikötésükkor már nem tarthatnak a megfenékléstől. A hid kiinduló részét képünk mutatja. A hid tengerre kinyúló végpontján legyező alakban terjed szét és itt gyűl össze a város és vendégváros színe java, hogy a tengeri lég ozonját beszívja, és a sósárából egészéget szívjon magának.

Az érkezőket közúti lövonatu vasut szállítja el, s semmiféle más jármű nem áll rendelkezésükre. Királynéknak is ezt használta kíséretével, midőn megérkezésekor a Ventnorba vezető vasuthoz sietett.

Említsék érdemelt a természeti látványok közül Stephill szirtje és Freshwater öböl sziklakapuja, s végül kies fekvésénél fogva Carisbrook falva s kastélya.

Erdély bányavidéke.

(Reclus uti jegyzeteiből.)

VIII.

Déva vára. — Vajda-Hunyad vára és vashányai. — Római romok. — Hátszeg vidéke. — A petrosenyi vasut — Petroseny és Livadzel. — A szilvölgyi bányák; az égő bánya. — A vidék jövője.

„A boiczai bányáktól“ — írja Reclus — „melyek majdnem teljesen el vannak hagyatva, pár órai menet után a tiszta és gyors hullámú Maros partjához értünk. Velünk áttellenben tökéletes szabályossággal trachyt vul tetején, Déva várának körfalai tüntek szemünkbe; a vár hajdan Erdély legfőbb bejáratának védelmére volt szánva. Még a „tündérek korában“ építették, mondják az ottani parasztek s nem is lehet kétségbe vonni, hogy a legrégibb századokból való, mert Déva fekvése, Erdély belső síkjainak egy szőlővén ajtajánál, minden hódító figyelmét könnyen magára vonhatta 1849-ben is nehéz küzdelmek tárgyát képező a régi vár a magyarok és császáriak közt, míg végre véletlenségből-e vagy szándékosan? — most sem tudhatni, egy löporfölröbbanás a vár nagy részét romba döntötte s a csekély számú magyar őrséget romjai alá temette.

„Valami tizenöt kilométernyire délfelől, a Maros egyik mellékfolyójának poros völgyében egy másik vár emelkedik, mely Dévánál ugyan későbbi eredetű, de Magyarország történetében sokkal nevezetesebb. Most is építőjének nevét viseli magán, a mennyiben Hunyady János vajdáról „Vajda-Hunyadnak“ nevezik. A XV. század e híres hőse Erdély lakosai közt egészen maig a legnépszerűbb ember maradt, és az ország minden részéből sokan eljönnek ide, hogy várát megtekintessék.

„A vár, noha meredek kőfalak veszik körül s magas szikla tetejére van építve a folyó partján, inkább tekinthető kéjjalotának, mint valódi erősnégnek. Mátyás király, kinek neje olasz nő volt, ennek kedvéért az Alpokon túlról jeles művészeket hozatott, kikkel az egyik bástyán „velencei csarnokot“ készíttettek, a mely a legszébb festményekkel, üvegdíszművekkel, fanyecce-ekkel és faragott kőekkel volt díszítve.“

A várat ez előtt valami öt évvel kijavítás és helyreállítás alá vették s az e munkálattal megbízott építész terve szerint a helyreállítási munkálatok 20 év alatt befejeztettek volna; de a kellő pénzalap hiánya miatt néha legfeljebb két-három munkás babrál a vár körül, s így a munka befejezésének ideje most még nagyon bizonytalan.

Vajda-Hunyad mintegy el van veszve a terméketlen szikla-ormok által képezett völgyek között, nyolcz-tíz kilométernyire a Sztrigy völgyén átfutó vaspályától; de korábban elhanyagolt vashányai jelentékeny fontosságra emelkedtek az itten található vascércnek ama rendkívüli tulajdonsága folytán, mely szerint abból igen kitűnő acélt lehet készíteni s a vaspálya-építkezéshez szükséges vastággyak: sinek, mozdonyok, stb. előállítására is föltűnően alkalmas. Az újból megkezdett bányamunkálatok egészen új életet kölcsönöztek a kis város elhagyatott, pusztá vidékének. Azonkívül a legközelebbi vasuti állomásnál is nagy hámort állítottak föl, melynek kitűnő termékei most már Magyarország majd minden részében kész vevőkre találhatnak. Remélik, hogy ha egyszer az erdélyi vasutakat a Fekete-tengerig meg fogják hosszabbítani, Vajda-Hunyad a vaskereskedésben a kelet jó nagy részére nézve bizonyos egyedűrságot biztosítand magának.

Hunyadmegye utazók szerint Erdélynek leglatinizáltabb vidéke s a régi római uralomnak is ott látható legtöbb maradványa. Mindjárt a vasut mellett ott emelkedik a zeykfalvai ócska torony, mely mellé a keresztény korban templomot építettek. Hasonló fajtájú épület látható kissé tovább a vasuttól Boldogfalu nevű helységben is, mely már a gazdag Hátszegvidék bejáratánál fekszik, hol az Erdély nyugoti havasairól alá rohanó patakok egycsülnek. Távolság nyugot felé a demusai oldal-völgyben az a régi, Traján korabeli római mauzóleum emelkedik, a mostani demusai templom, melynek rajzát lapunk legutóbbi számában mutatuk be olvasóinknak; végre ahhoz közel, a síkság alacsonyabb területén Várhely mutogatja szép oszlopsorait, alakatlan cyclop-falait, alig fölismerhető mozaikjait s a pompás színházak és paloták maradványait. Ennyi maradt meg Sarmizegethusából, a régi dák királyok fővárosából. A rómaiak Ulpia Trajana nevű garmatokat építtettek helyére s a vaskapui szorosot őrizteték biztárak, melynek közelében ma is láthatók „Traján utjának“ nyomai. Vaskapu ezt a keleten annyira divatos elnevezést a bejáratnál készített hatalmas sánczolatoktól nyerte.

„Hátszeg vidéke ma is meglehetősen népes, de nagyon szegényes és rozsol van művelve“ — írja utazónk. — „A talaj ritka termékenységű, a mely az egész síkságot annyira kedvesé tette a római települők előtt, nem lett volna elég ok arra, hogy a magyar kormányt arra bírja, miszerint a Kárpátok e rejtkező völgyébe a vasutnak egyik ágát oly nagy költséggel bevezettesse; fölcélja inkább az volt, hogy megközelíthetőség s kibányászhatóság tegye azt a rendkívül gazdag kőszéntelepet, a mely a hegyek között egy addig teljesen elhagyatva állott s még a szaktudósok által sem ismert magas völgyben terül el. E völgy egy teknőhöz hasonló, mely az erdélyi havasok két párhuzamos hegygerince között van kivájva. A mérnökök tudományát kemény próbára tette a vasutnak oda vezetése. De a magyar kormány szerfölött vágyván birtokába venni a „fekete gyémántok“ e gazdag bányáját, nem retent vissza sem a talaj roppant nehézségeitől, sem a költség óriási magasságától, s így történt meg az, hogy Petroseny most már észekötetében áll az európai vasuthálózzattal, még pedig egy oly hegyi pálya által, mely a vasutépítéssel összes művészetét és merészéget minden lépésben-nyomon igénybe vette.

„A vasut eleinte a Sztrigy mentén kanyarog, egy magas sziklacsoportozat déli alapját kigyózáva körül; azután a síkság keleti szögletébe érkezte, a hol egy mérsékelt tetején szintén egy nagy római torony áll ott, nagy kanyarulatokban kezd fölfelé emelkedni a Kárpátok lejtőin. Ez itt az egész út legérdekesebb része. Minden kanyarulattal, melyek gyorsan következnek egymásután, új meg új tájképet tárul az utas elébe: majd a terjedelmes hátszegi lapályt látjuk egerfák és jegenyék által szegő-

lyezett kanyargó patakjaival, majd meg minden oldalról csak meredek sziklacsúcsokat és cserbokokkal borított nagy, hosszú hegydombok tűnnek szemünkbe. A közeledő meglátandó kocsi nagy száma miatt szerfölött hosszúra nőtt vonat kiszűkült sziklatömböket kerül meg és kanyargós völgyuszorulatokon hatol keresztül; úgy kanyarog idestova, mint valami haragos kigyó, s néha egy-egy nagy kerülés után a hegyoldalon épen fölötté áll ama helynek, a hol azelőtt elhaladt. Végre hosszan tartó, de lassu emelkedés után az ut tetőpontjára érünk, mely több mint 750 méternyi magasan áll a tenger színe fölött. Kréta-képződésű fehér, hegyes, csúcsos és csipkézett barlangok által át lyukgattott s a Torda és Toroczkó mellettiekhez hasonló sziklák uralnak ama szorosot fölött, melyen a vaspálya végig van vezetve. Az egyik méstömeg Csetátye nevet visel, távolról megerősített városhoz, vagy vár erősséghez hasonlítván; ezt a sziklát egész hosszában és tömegében a Boli barlang metszi keresztül, melynek iszonyu sötét nyílása egy percig az utról is látható; de most nem okád zúgó hegyi patakok, mint rendesen szokott, mert a nyár igen száraz volt s a sziklarepedések és patakgyágok teljesen kiszáradtak.“ (Vége követ.)

Utazás a tenger alatt.

— Második rész. —

VI. Fejezet. — Tenger alatti világ.

A gyors, majdnem rohamos haladás, melyel a Földközi-tenger medrének hosszában, mindenütt a vizek alatt, átsuhantak, lehetlenné tette a kanadainak hő vágygyal ápoli szokási terve kivételére csak gondolni is. A gibraltári szorosból ki, az atlanti óceánba érve, ismét kezdett éledezni reménye. A Nautilus egyenesen északnak fordult s többnyire igen csekély mélységben, csaknem közvetlen közelében halad fölfelé a spanyol és portugál partoknak. Ned a szabadság vágyától sarkalva, menekülést tervezett s elhatározását, melybe Conseilt is belevonta, Aronnax tanárral is közölte. Terve az volt, hogy az éj beálltával, kilenc órákor este, leoldják a csónakot — s mikor e műtettel készen lesznek, a szalomban váró tanárnak is jelt adnak. Ez bár — mint tudjuk — maga személyére nézve épen nem ohajtotta, legalább még most, a Nautilusról való távozást, ellenkezése által nem akart kényszerít gyakorolni két társára, kikkel alárendeltbb társadalmi helyzetűök dacára, sorát válthatatlanul összeforrva érezve. Nem ellenkezett hát s megadással várta az andadó jelt.

Mindamellett nyugtalanul töltötte a napot. Jogtalanann ugyan a szokási tervet nem mondhatta, mert őket, mint Nemo kapitány foglyait, becsületszó, sőt egyszerű ígért sem kötötte a Nautilushoz. Ilyent töltők Nemo kapitány nem is kívánt; sokkal jobban bizott a menekülés lehetlenségében. De éreznie kellett Aronnaxnak, hogy Nemo kapitány szívesége iránta őt hálára kötelezte mégis. A készség, melylyel a tenger titkaiba bevezette s tudományos szenvedélyét oly előkelően elégítette ki mindig, jobbat érdemelt tőle, minthogy megszökni próbáljon.

Aggodalmai azonban fölöslegesek voltak. A szokási terv ezáltal is megmaradt, mielőtt csak meg is kísérhetők volna. Mert mielőtt a kitűzött óra elérkezett volna, a Nautilus, — megkerülve a portugál partok hosszában a spanyol félszigetet, a vígói öbölbe ért s itt a száraztól sokkal távolabb hatolt be a sik tengerbe, mintsem menekülésre gondolni is lehetett volna. Annál kevésbé pedig, mert egyszersmind oly mély vízrétegekbe szállottak alá, honnan a Nautilus nélkül a vízszínrre fölvergődni teljes lehetetlen lett volna. Minderről Aronnaxot, a mint nyugtalan várakozásában egyedülült a hajó szalonjában, az iránytű s a manométer meggyőzte. Egyszerre a hajó megállt. Mélyen ült, közel a tenger fenekéhez. Kévs idő múlva halkan még alább ereszkedett s csöndesen a fenékhez üldöve, ott megállott. Mit akarhatott?

E percében megnyílt a szalon ajtaja s Nemo kapitány állott Aronnax előtt, ki csak nehezen rejtette el előtte zavarát. A kapitány fesztelenül közeledett s oly barátságos

arccezel, hogy a tanár egészen megnyugodott a felől, hogy a szokási tervről nincs értesítve. — „Önt keresem tanár ur,“ — mondá. — „Jártas-e ön a spanyol történelemben?“

— „Kevésbé,“ — felelt ez, meg nem foghatva a kérdés célját.

Mint említve volt, a vígói öbölben voltak, a hol 1702. október 22-kén Chateaux-Renaud francia tengernagy, XIV. Lajos unokájának, a spanyol trónra ültetni szándékolt V. Filepnek, a hadfolytatásra szükséges temérdek kincscsel rakott 23 hajójával, a küldeményt meggátolni akaró és sokkal tetemesab angol tengeri erő elől meghátrálva, s körül fogva, kincses hajóit elsüllyesztette inkább, mintsem az ellenség kezébe jussanak.

E történeti eseményre özlött Nemo kapitány s azt nagy tájékozottsággal részletesen elbeszélte vendégének. Epen azon a pontján voltak a tengernek, a hol ez történt. S kinyitva egyszersre a szalon üveglakait záró vaslemezket, oda vezette vendégét: hogy nézzen ki a tengerbe. A látvány, mely szemei elébe tárult, a meglepetés fölkiáltását csalta ki belőle.

A tenger-fenék setétségét villanyos fény sugárzása oszlatta el. A fővényes fenék tiszta és egyenletes. A hajó személyzetéből mintegy huszan, buvárkészületekbe öltözve, a fenéken heverő tört hajóromok közt sürögtek. Nagy ládák tartalma, arany és ezüst rudak, drága kővek és gyöngyök, egész királyi kincs, kiöntve fekdűt előttök s ők azokat a hajóról magukkal hozott szekrényekbe rakták be.

A Kréta-sziget melletti talány meg volt fejtve. Ime a kincstár, a bank — vagy legalább egyike azoknak, — a melyekből Nemo kapitány mesés kincseit merítette, időről időre fölvéve belőlök annyit, a mit hajója elbírhott. S hova fordította? Ki tudná megmondani? De minden jel, s Nemo kapitány egész jelleme azt tette valószínűvé, hogy emberies cselokra, szabadsági törekvések gyamolítására, elnyomott népek s fajok érdekében. Kétségkívül a közlelbi küldemény is a krétai fölkelés segélyezésére ment. . . .

A vaslemezek újra bezáródtak s a sötétség eltakarta Nemo kapitány kincstárát a vígói öbölben.

Másnap, február 19-kén, midőn a tenger színére fölbukkantak, sehol sem látszott száraz, a legkisebb sziget sem. Az Atlanti-óceán sikk vízen voltak a gyöngén görbülő délnyugoti irányban haladtak, többnyire a víz színén vagy csak csekély mélységekben. A hosszúság 16°, 17° s az északi szélesség 33°, 22°-ét mutatta a térkép, ötven mérföldnyire a legközelebbi száraztól. Ezáltal menekülésre gondolni többé nem is lehetett.

Este 11 órákor, midőn Aronnax tanár épen fekdűni készült, Nemo kapitány lépett a szobájába.

— „Egy ajánlatot tenni jövők önhez ily késő órában,“ — mondá. — „Nappali fény hatása alatt látta ön már a tenger fenekét; nem volna-e kedve most éjjeli setétben tenni egy vizalatti kirándulást?“

A tanár természetesen kapott rajta s azonnal a buvár-öltözöbe léptek, hol minden készen volt a szokott módon való fölöltözésre. Csak az lepte meg a tanárt, hogy a készülékek közül a Ruhmkorff-féle villanylámpa ezuttal hiányzott, holott ő úgy vélte, hogy éjjel arra még sokkal nagyobb szükségök volna, mint másokor nappal. Nemo kapitány azonban megnyugtatta: „Meg fog győződni,“ — mondá, — „hogy nélkülözhetjük s nem is vehetnők hasznát.“ — Ezáltal fölöltöttek a kausukmezt, s midőn most az üveg alárczu buvár-füvegeket is fejükre tették, többé kérdést s feleletet sem válthattak. Nemo intett a tanárnak, hogy kövesse. Ez csak most vette észre, hogy ezuttal minden kíséret nélkül csak ketten indulnak a veszélyes útra. De sokkal nagyobb bizalma volt a kapitány nemeselekűségében és ügyességében, semhogy magára nézve bármilyen veszélytől is tartott volna.

A vízbe ereszkedtek s csakhamar feneket értek. A talaj érezhetőleg hegynek emelkedett. A tenger vizét éjjeli setétség borította (csak ugyan éjjel is volt) — de Nemo, kezével bizonyos irányba mutatott, hol némi halványan pirosuló fény derengett a távolban, mint a kelő hajnal a ködben, vagy éjjeli tüzvésznek a láthatárra fölverődő pirossága, rengeteg távolban. Egyenesen abban az irányban indultak. Nemo

kapitány elől, Aronnax szorosan utána. Hegyet másztak, mely hova tovább mind meredekebb lett; szeges végű botokkal segítettek magukon a nehéz járásban. Nem mély vízréteg borította a világot, ki lehetett venni, hogy sűrű nehéz eső csapodja a víz felületét. Sajátságos hatást tett ez az eső a tengerben.

Félóra menet után a talaj sziklás hegyi uttá vált s nehezebb volt a mászás. Köröskörül villófényű ázalagok milliárdjai lepték el a hegyoldalt, s visszapiillantva látszott még a Nautilus villanyfénnyel. Elöl, a hegy tetején, egyre erősebben verődött föl az a piros fény, mint az északi fény sugárzása. Mindez együtt a Ruhmkorff-féle lámpát csakugyan nélkülözhetőt tette. Az ut egyre jobban világosodott. Villany-özön, vagy egy tengeraltali vulkán működése okozta-e? Aronnax nem bírta eldönteni. Tünet volt-e, vagy valóban égett ott valami a vizek alatt? Hiába hánytorgatta magában a kérdéseket, uti társával pedig nem közölhette, mert a búvárfővegben lehetetlen volt minden szót váltani.

A sziklás hegyoldal mély árkok, mint egy barázdák vonultak végig, lefelé, mint vízmosások a száraz hegyeken. De Nemo kapitány jól ismerte a setét hegyi utat s minden ösvényét és szorosát. Olykor kezét vagy botját nyújtotta társának, segítségül a kapaszkodásban, míg maga teljes biztossággal haladt előre. Ledöntött vagy talponálló erdők s fatörzsek kövületei szegélyezték az utat, torlódtak meg a hegyszakadékok mélyületeiben. Egy özőn víz előtti, most már eltemetett élő világ romjai. Közeiket az élő algák és tengeri növények dúsz természetű töltötték be. Ki festhetné le, ki írhatná le a látvány megkapó ujdonságát, határtalan nagyszerűségét, megdöbbentő rémleteit? Az ember azt hinné: álmodik, oly szeszélyes, a földi valóságtól oly elütő volt-e táj, s mégis igaz, kézzel fogható minden.

Két órával a Nautilusról való elindulásuk után az erdőség végére értek s száz lábnyira fejük fölött meredezett a sziklabércz orma. Most halak sűrű raja fészkelte a kő-halmok repedéseiben s százanként riadozott föl lépőik zajára. Óriási tengeri pókok és rákok csodacsoportja szellette a vizet s rémítette a hozzá szokatlan utast. De egy sem látszott ellenséges szándékot forralni az idegen jövevény — a földi ember iránt.

Az erdőből kiérve a sziklakövételek más alakot látszottak váltani. Mintha nem a természet, hanem emberi kezek építményei volnának — romokban. Gömbölyű bazalt oszlopok félig ledől kupolákat tartottak, magas falak meredeztek, megrongáltan is mutatva egykori templomok és paloták alakjait. Aronnax elképzelte állott meg közöttük; lebilincseltek figyelmét. De nem kérdezhetett semmit s kalauza csak előre intett a már közeli orom felé, mintha mondaná: „Éxcelsior!” — Fölebb, fölebb. Kifáradva, utolsó erőfeszítéssel eltértek a tetőt. Visszapiillantva, alig 7—800 lábnyira látszott az elhagyott fenék fölött; de a víz-elem perspektívája meg is csaltatta a hozzá nem szokott szemet.

Elöl azonban, minő látvány nyílt meg szemek előtt! A hátrahagyottnál sokkal mélyebb és szélesebben terjedő völgyből — egy vulkán óriási krátere. A vulkán működésében, a víz alatt. Lángokat — a vízben — nem szorhatván, csak izzólávát s kénese gőzök süstörő rohamait okádta, megtüzesedett köveket hajigálva a levegőben. De az izzó láva és gőzök is egy csodás, a víz alatti tűzjáték pompájával világítottak be a setét mélységet, melyben egy eltemetett város romjai fehérltek e páratlan világítás sugárözönében. Egy akropolisz ledöntött oszlopai heverték itt, fonnálva meredeztek amott. Ember-előtti építészeti sajátosságok alakzatai bilincseltek le a bámulatot. Közöttük patakokban foly az izzó láva hőmpolygó árja. Ott pedig fönállottak, elérhetetlenül, a setét bércz magas ormán s néma elragadtatással merültek el e hallatlan csodák szemlélésébe.

— „Hol vagyunk?” — kérdezte magában

Aronnax. — „Mi ez eltemetett világ? e romba dől tenger alatti város?”

De bár kérdését szavakba önteni nem volt módjában, Nemo kapitány megértette vagyis kitalálta, mert föltette azt. S egy darab kráterkövet fölragadva lába alá, a fekete bazalt sziklapádjára és szót irta oda:

ATLANTIS.

E szó egyszerre világot gyújtott a tudós tanár agyában. A Plato Atlantis-a, a Theopompus Meropis, ez elcsúszott világ rész és város, melynek létezését Origenes, Porphyrius, Humbolt tagadják s a mesék világába utasítják, — ellenben Posidonius, Plinius, Amianus Marcellinus, Tertulianus, Scherer, Buffon valóban tartják: itt állt szemek előtt, kétségbevonhatatlanul. Ez hát a régiség ama kontinense, mely Európán, Ázsián és Afrikán kívül még létezett, melyet — a karthágói hajósokon kívül — a többi népek csak bizonytalan rege gyanánt ismertek; melyet a tenger e merész Kolumbusa, Nemo kapitány újra földeezett!

E kontinensből, melynek létezéséről Solon — s utána Plato — csak a saisi bölcs beszédéből értesült, egy tenger alatti katasztrófa, mely az egészet elcsúszasztotta, csak legfőbb

UTAZÁS A TENGHER ALATT: A vulkán működésében, a víz alatt.

magaslatait hagyta fenn a víz alatt. E csúcsai az elcsúszott világ részének, ma Madeira, az Azórok, a Kanári szigetek, a Zöld-fok szigetei neveket viselnek; míg a völgyekben állott városokat az Atlanti-tenger örök árja borítja.

Ah, ha oda leszállhattak volna! Ha a tűz-elem forrongása, s a búvárkészülékben magukkal vitt csekély levegő-készlet fogyatéka egyaránt nem tiltotta volna, közelébe hatolni ez elcsúszott világnak, benézni titkaiba. A hold, mely e percben fölemelkedett mögöttük s a vízrétegen átteregte sugarait: az a benézhetett s búvárosan világította meg a tengeraltali tájt.

Nekik azonban vissza kellett tértüknök. Még egy bucsupillantást vetettek a gyönyörtől látványra s azzal visszafordultak. Gyorsan ereszkedtek a nehezen megmászott hegyoldalra alá s a Nautilus villanylámpája mint vezércsillag vezetése után — mire a hajnál szürkülni kezdett, ismét a Nautiluson voltak.

(Folyt. köv.)

Egyveleg.

— **Dráma a tengeren.** A „Napoleon Camarero” olasz hajó június 8-án indult el Makaóból negyven embernyi legénységgel. A hajó fedélzetén 663 kuli volt, kik mint munkások Makaóba akartak szegődni. Volt azonkívül a hajón mintegy 8000 láda tűzjátékszer. Két napi utazás után a hajó tolmácsa azt fedezte föl, hogy a kínai kivándorlók összeküvést szerveznek abból a célból, hogy a hajót hatalmukba kerítsék. A kapitány azonnal bilincse veret s a hajó alsó részébe vitette a lázongó kulik felét; de másnap valamennyi a fedélzeten maradt kuli minden tárgyat, a mivel támadni lehetett, hatalmukba kerítette, fölfegyverkeztek továbbá késekkel, baltákkal stb. s a hajó-legénységre rohantak, a mely puskákkal és pisztolyokkal tüzelt a lázadókra. Erre a kulik a hajó elő részén csoportosultak, azt fölgújtották; ezzel a legénységet kényszeríteni remélték arra, hogy a tűz oltására a szivattyukhoz menjen; e megszakítás közben azután a kulik kiszabadították volna fogolytársaikat és így aztán könnyen bántathaták volna el a több helyen működő matrózokkal. A kapitány átértette a tervet és semmit se tett a tűz oltására, hanem gyorsan vízre bocsátatta a sájkákat, a melyeken a legénység egy részével megmenekült. Nehány matróz, az orvos, a raktáros és a tolmács habozásuk folytán visszamaradtak; nem akadályozhatták, hogy a tűz a robbanó anyagokat érje — a hajó légbe repült, vele együtt a zendülők és a legénység szerencsétlen tagjai, kik a hajón maradtak.

— **A zsidók Egyiptomban és a pusztaságban.** Korunk egyik legtudományosabb egiptológusa, Henry Brugsch bey, a kairói közös ingyen-iskolák alelnöke, azt a kérdést, hogy mikép vonultak ki a zsidók Egyiptomból és mily bánásmódban részesültek ebben az országban, beható vizsgálatok tárgyává tette és ezen az uton azon meggyőződéshez jutott, hogy az ama korból fennmaradt papyrus-tekercsek és föliratok a bibliai adatokkal egybehangzanak. Így a lütti múzeumban föltalált papyrus-tekercs azt mondja: „hogy egy irnok a hebraeusok között, a kik köveket hordtak a ramzesi nagy erődítési művekhez, havonként búzát osztott szét.” Egyéb tekercsek megerősítették, hogy a várost II. Ramzes építette. De sőt egy dícsőltéményt is föltaláltak Ramzes városára, mely lapjainak egyik oldalán kimutatást hoz a kőműves munkálatokról, a melyből kiderül, hogy a hebraeusoknak katonai fölügyázat alatt naponként bizonyos számú téglat kellett szolgáltatniok. Hasonlóan emlékszik meg tudvalevőleg a biblia is. A brit múzeumban levő papyrus-tekercs szerint egy egiptomi hivatalnok vállalkozott a megszőkött rabszolgák üldözésére. A zsidók a pusztaságot akarták elérni, Ramzesből Szukoth, Etham és Migdol felé sietvén, mely helyeket a biblia szintén megemlíti. A bibliai adatok a zsidók utazásáról a pusztaságban szintén egybehangzanak az említett és hasonló okmányokkal. Így áthaladtak Szuz pusztáján, mely a Közép-tenger és a suezai öböl között fekszik. Ezeken a vidékeken, a mint Strabo és Diodor elbeszéli, gyakran fordulnak elő veszedelmes tengeráradások, melyek egyszer teljesen tönkré tették Artaxerxes perzsa király hadseregét. A zsidóknak keserű vízei Mára mellett a suezai keserűs-tavak; Elim helysége, a hol táboroztak, ma Ein Musa névvel bír, és minűn megkerülték a suezai földszorosot, úgy vonultak a Sinai hegye felé.

— **„A kétféle csalóanyag”** férjhez megy, írja egy francia lap. A boldog völgyben természetesen excentrikus angol, kinek állítólag roppant vagyon van. A lakzi Petrarka és Laura városában, Avignonban fog megtartani. Hanem a boldog házasságnak mégis áll valami útjában, és ez az, hogy Avignon polgármestere előrelátásból kérdést intézett a főbíróval, hogy a házasság megkötéséhez szükséges, hogy vajon megengedhet-e az egybekelés a nélkül hogy bigamiához segédkezet nyújtson. A szerelmes pár türelmetlenül várja a törvényszék választát.

Budapest jótékony intézetei.

XIX. Az országos nőképző-egylet.

Oly mozgalom megismertetéséhez kezdtek, mely kilátást nyújt, hogy néhány évtized leforgása múlva szebbé, nemesebbé emelkedetebbé teszi társadalmi életünket. Ha majd a nőnem nemcsak külső dísz, s veleszületett jószívet hozand a családnak és társadalomnak, hanem e tulajdonait szélesebbkörű ismeretek szerzése, az ész alapos kiképzése s az itélőtehetség erősítése folytán emelkedett világnézetű, józan idealismusan nyugvó nemes kedéllyel is párosítandja: mily előnyösen megváltoztatja ez a családokban a gyermekek nevelését s ez által mily nagy hatást fog gyakorolni a társadalom nemesedésére!

Szép ábránd, csábító légvárak! — mondja tán egy némely ugynevezett gyakorlati észjárású vagy konzervatív gondolkodású olvasóm. Csáfolatlis s annak bebizonyításul, hogy nálunk ez eszme már valószínű kezd, hogy mag van elhintve, melyből lombba boruló s virágait is meghozott fa fejlődött, melynek a közel jövőben már gyümölcseit is meglátjuk, — hivatkozom az országos nőképző-egylet leánynevelő-intézetére.

A nők nevelése nálunk a legújabb idő-kig nagyon el volt hanyagolva. Számukra csak elemi vagy legjobb esetben polgári nyilvános iskolák voltak föllállítva, melyekben a tudományok elemein vagy némely gyakorlati szakismereteken kívül semmit nem tanultak. A magán nevelőintézetek tárgyszerűségében megvolt s megvan ugyan egyenlő fölsőbb tudomány ezime: de itt alapos tanításról szó sem lehet. Előbbiekkel családunk külföldről hozott gouvernante-ok által neveltetik leányait, kiknek maguknak sincs alapos képzésük, s kik nemzetiségi, sőt gyakran erkölcsi tekintetben is rozsol hatnak. — A nőnek nincs szüksége, de nem is képes a fiugyermekéhez egyenlő magasabb tudományos kiképzésre — ez az általános nézet.

A multak előítéletein nyugvó eme nézettel s az általános szokással szemben minő más kép tárult föl az előtt, ki a mult hó utolsó napjaiban, a zöldfa- és szerb-utczák szegletén fekvő házban az országos nőképző-egylet leánynevelő-intézetének vizsgáit meglátogatta. Tizenöt-tizennyolc éves leányok képeznek díszes kört a terem közepén s adnak értelmes feleleteket a művelődés történetéből, anthropologiából, logikából, psychologiából, nevelés és oktatásból, aesthetikából, magyar irodalom történetéből, természetből, számtanból, statisztikából, nyelvekből. Arcaik égnek a vágytól, hogy minél többet mutathassanak föl a hallgatóság előtt az elsajátított fölsőbb tudományokból; szemekben nemes önérték csillog, a szellemi erő érzete, s a látkörük tágulta fölötti nemes büszkeség. Jelen van a vizsgálaton országos nevelésügyünk vezetője, a közoktatási miniszter, s megelégedéssel távozik; a megjelent szakférfiak, ha hallatnak is egyre-másra saját körükben bíráló szavakat, de általában elismerik az intézet helyes irányát; a zöld asztal körül s a hallgatók soraiban ülő művelt nők boldognak mondják azt a kort, melyben a fiatal leányok ily tudományos kiképzést nyerhetnek, a minőben nekik még nem lehetett részük.

A tanári testület tagjai úgy értesítik a tudakozódót, hogy ez ifjú leányokat szorgalmasabbaknak, tudvágyóbbaknak, tanulmányabbaknak tapasztalták, mint fiu növendékeiket.

Csak az a tájékozatlan, ki nem tudja fölfogni, hogy a rendszeresen vezetett tudományos képzés az ember összes szellemi erőit emeli; csak az az örökké hihetetlen Tamás, ki a szellemi erő szükség-szerű nyilatkozatában nem akar hinni; mielőtt azon erő nők birtokában van: csak az fogja tagadni a nők tudományos képzésének a társadalomra gyakorolandó nemesítő hatását. De a ki tudja s tapasztalta, hogy az ismert szellemi erő, melyből minél többje van valakinek, annál hatalmasabb a maga és mások javára működni; a ki tudja, hogy a szellemi erő s annak nyilatkozata oly szükségszerűen föltételezik egymást, mint az ok az okozatot: annak a legszebb reményeket kell kötnie a nők azon magasabb tudományos kiképzéséhez, melyet az országos nőképző-egylet budapesti intézetében megindított.

E mozgalom megindítója hazánkban Veres Pál nógrádmegyei alispán neje, Veres-Beniczy Hermin asszony, egy emelkedett lelki, széles látókörű s fáradhatatlan tevékenységű nő; ki megmutatta, hogy a nő nemcsak aprólékos intrigák szövésére képes, mint sokan állítják, hanem képes a közjó előmozdítására célzó nagyobb szerű tervek alkotására s azok életbeléptetésére is. A 60-as évek derekán, midőn nemzetünk tevékenysége új életre ébredt, — Veres Pálné nevelésünk elhanyagolt állapotára gondolt. Ugy volt meggyőződve, hogy a lassabban haladó állami intézkedések bevárása előtt maguknak a nőknek kell társadalmi uton megkezdeni a gyors reformmunkálatokat. Így czélból egy hírlapi cikkben fölhívást intézett a magyar nőkhöz a nevelés elhanyagolt ügyének fölkarolására; majd egy röpiratában: „Nézetek a női ügy érdekében” bővebben fejtegette a nevelés rendszerezésének szükségét. Előadja ebben, hogy a nevelés javítását követeli a nőnem saját érdeke, a családok boldogsága, s az állam előrehaladása. A hiányos nevelésnek, — úgy mond egy helyen, — természetes követke-zése, hogy a nő csak ritka esetben van képesítve az élet sokoldalú föladatának megoldására, mely rá mint feleségre, gyermekei legvalószínű nevelőjére, háztartásának vezetőjére s gyakran mint apátlan gyermekek egyedüli föntartójára várakozik. Ismeretek minden foglalkozásra jobban képesítenek. Ismeretek szerzése azonban időt igényel. Ne vonjuk el serdülő leányainkat oly korán tanulmányaitól, de tekintsük őket legkevesebb 18 éves korukig tanulónak s csak akkor lépjk át a társadalom kitö-zőbét, midőn kedély és értelem tekintetében kellően ki vannak művelve, s képesítve vannak egy család értelmes központ-jává válni s annak boldogságán sikeresen munkálni.

Ezen eszmék alapján jött létre az országos nőképző-egylet. Az indítványozó meghívása folytán 1867. május 24-én Pesten 22 nő (neveik az egylet évkönyveiben olvashatók) gyűlt össze előleges értekezletre. Az összegyűltet lelkesedéssel tették magukévá Veres Pálné eszméit a nevelésről, s az ezek fögánatosítására alakulandó nőképző-egylet tagjává lettek. Az

év végére már százra szaporodott az ajánlkozó tagok száma. A minisztériumhoz fölterjesztett alapszabályok megerősítése után, 1868. március 23-án megtartott az alakuló közgyűlés, melyen Veres Pálné elnök, Teleki Ádor grófné alelnök, Szathmáry Károlyné pénztárnok, Kubi-nyi Vilmosné ellenőrre s Tóth József jegyzővé választottak.

Az egylet alapszabályai értelmében, melyek egyik pontja szerint az egylet célja: a nőknek alaposabb és magasabb műveltségre, valamint közhasznú ismeretek szerzésére alkalmat nyújtani, s e végből iskolát föllállítani, — mindjárt a következő év őszén megnyitá nőnevelő-intézetének első osztályát. Az intézet tantervének kidolgozásában Gönczy Pál miniszteri tanácsos ur gyámoltá az egyletet szakférfiui tanácsaival. Az osztályok évről évre szaporodtak, s a jövő iskolai évre az utolsó is föllállítván, következő tagozatai lesznek az egylet mintá-intézetének: 1) Egy 4 osztályu elemi, 2) négy osztályu polgári, s 3) két osztályu felső iskola. Tervben van még ezek mellé egy gyermekkert föllállítása is. Az elemi és polgári iskolák a népoktatási törvény kívánalmai szerint vannak berendezve, azonban folytonos tekintettel a föltűtt álló felső iskola igényeire. A felső iskola tantárgyait föntebb a vizsgálat leírásánál nagy részben elősoroltam. Az osztályok szaporodtával évről-évre emelkedett a növendékek száma is. Az első évben 12, a harmadikban 71, a legközelebb lefolyt ötödikben már 123 volt a növendékek száma. A harmadik évben (1871/2) jónak látta a választmány benlakással is összekötni az iskolát, hogy így vidékiek könnyebb szerrel részt vehessenek az oktatásban. A mult évben már 43 benlakó növendék volt. Az intézetben a nevelés és háztartás ügyeit, szóval a család-anayi szerepet egy okleveles igazgatónő viszi, ki mellett még az intézetben benlakó két nevelőnő működik. A jelenlegi igazgatónő Duszóczy Károlyné, szül. Hoffmann Hermin asszony, ki míg egyrészt anyai szeretettel csatolja magához a növendékeket, másrészt szigorúval a legnagyobb rendet, fegyelmet és tisztaságot tudja föntartani az intézetben.

A polgári és felső iskolában az elméleti tantárgyak tanítására, a német és francia nyelv kivételével, — a pesti gymnasiumok legjelesebb tanárai vannak megnyerve. A mult tanévben tanítottak: Baranyovszky J., dr. Cherven F., dr. Corzán G., Fekete J. az állam-gymnasium, — Lehr A., Torkos L. az ág. hitv. gymnasium, — Baráth F., Bihari P., Csiky K., Vámosy M. a helyv. hitv. gymnasium tanárai. A tanárok maguk közül évenként egy igazgatót választanak. Az első igazgató Gyulai Pál volt, kiakadémiai titkárrá lett választása előtt két éven át tanított aesthetikát és magyar irodalomtörténetet ez intézetben. A francia és német nyelvet s kézi munkákat nők tanítják. — Az egy teremben egyesített 4 elemi osztályt Kmetty István, a budai állami-praeparandia jeles képzettségű és sikeres tanmodoru volt tanítványa, és Herczog S. kisasszony vezeti. Ez intézet irányá lényegesen különbözik az előbbi cikkünkben ismertett nőpariskolától. Mig ez utóbbinkább realis uton járva s tulnyomólag szakismereteket közölve, közvetlenül akarja megképezni a nőket a munkára: addig a nőképző-egylet

intézetében tulnyomóbb a humanistikusi irány, s a tudományos ismeretek közlése általánosan műveltségre céloz, s csak ez által közvetve akar a munkára képesíteni. A fiu-iskolákhoz hasonlítva az a gymnáziummal, a nőiiskolával a kereskedelmi s egyéb szakiskolákkal tehető párhuzamba. Ezek szerint a nőképző-egylet intézete főleg a vagyonosabb polgári és földbirtokos családok, a nőiiskola főleg a szegényebb sorsú családok igényeinek felel meg.

Egy ily egyszerű nevelési gépezet fontartása természetesen sok pénzbe kerül. Tagdíjakból, gyűjtésekből, adományokból tan- és ellátási pénzekből 7 évi rövid fönállása óta mintegy 100,000 forintot vett be az egylet, mely összegből több mint 60,000 forintot fordított nevelési célokra. Jelenlegi 37,950 forintnyi alaptőkéje egy tulajdon ház építtetésére van szánva. De bármily égető is a szükség, hogy az intézet egy saját céljai szerint berendezett épületben legyen elhelyezve, az alaptőké aránylagos csekély volta a bizonytalan jövőbe halasztatja el a szükség betöltését. Az egylet múlt évi kiadásai csupán a tanterv fizetésére, házbére és a benlakók ellátására 28,931 forint volt; bevétele tan díjakból s ellátási pénzekből 21,594 forint; e szerint az egylet 7337 forinttal pótolta a tanintézet fontartására szükséges összeget.

1872-ben volt az egyletnek az ország minden részéből 373 tagja, köztük 88 száz-forintos alapító; 178 öt-forintos igazgató, s 107 három-forintos rendes tag. — Az adományok közt legjelentékenyebb az államé, mely 1870 és 71-ben évenként 1000 forinttal, azóta évenként 5000 forint segéllyel járult az intézet fontartásához. A gyűjtésekben a választmány élén kifáradhatatlan buzgalmat s nagy találékony-ságot fejt ki az alelnök, Teleki Sándor gróf. Templomi gyűjtéseket, bálakat, tombolákat, hagversenyeket, irók és tudósok közreműködésével tudományos fölolvasásokat rendez. Az egylet pénzének kezelését lelkiismeretes pontossággal s szakértelemmel Gönczy Pálné, több év óta egyleti pénztárnok, viszi.

Az egyletnek jelentékeny bevétele van a növendékekért fizetett tan- és ellátási díjakból is. Benlakó növendék a teljes ellátásért s tanításért egy tíz hóból álló iskolai évre fizet az elemi iskolában 380 forintot, a polgári és felsőiskolában 400 forintot. Bejáró növendékek 50, illetőleg 70 forintot fizetnek egy iskolai évre. A zongora, tánc, tornaszat s angol nyelv, mint rendkívüli tantárgyak, külön díjazás alá esnek. Egészen vagyontalan szülők gyermekei, különösen árvák díjmentesen is taníthatnak, sőt a körülményekhez képest díjmentes benlakók is vétetnek föl az intézetbe.

Az intézetet napoként sorban látogatják a választmányi tagok, hogy ott a rendnek, tisztaságnak ellenőrzői legyenek. Az elnök s sokszor hónapokra bejön a fővárosba vanyarozni birtokáról, eljár az intézet előadásokra, hogy saját közvetlen tapasztalatai szerint vezethesse az intézet főfelügyeletét.

Vajha sikerülne az egyletnek, — mint alapszabályaiban a szándék érintve is van, — fiókegyetek alkotása által minden tekintetben közhasznú működését hazánk nagyobb vidéki városaira is minél előbb kiterjeszteni.

Hosszra nyult, de az egylet jelentőségteljes működését mégis csak röviden s szakgatottan vázoló ismertetésemet Veres Pálné említett röpiratának szavaival — azokat ő reá magára s az ügyért buzgólkodó társaira vonatkoztatva, — végzem be: »Áldás szálljon mindazokra, kik erejük és tehetségük szerint hazánkban a nők ügyét lelkesedéssel és föláldozással segítik sikeres eredményhez.« Komáromy Lajos.

A hódmezővásárhelyi ref. lyceum másfél százados ünnepélye.

Az aranykalászsál ékes rónaság eme nagy városa, melynek közmondásos csöndjét f. hó 2-án ünnepi lármája verte föl, gazdagságáról országsszerte ismeretes. A magyar példaszó szerint az ördög mérte itt a mérőföldet, akkor is kötele szaktak: »jász esőnek« vulgő futóhomoknak, mely ma itt, holnap ott, roppant határában nyoma sincsen, de aztán az olyan vásárhelyi lakos is ritka ám, a ki mikor reggel fölébred, azt mondja a feleségének, hogy »hozzide anyjuk a kis tarisznyámat: hagy' ötözsem föl!« nyakába ölti a kis tarisznyáját, aztán föl van öltözve. Beszélük, hogy egy paraszt jobbágy az utolsó török háborúk IL. Józsefnek egy szavára 30,000 forintot húzott ki a ládáiából; tény, hogy a városnak 14 négyszög mérőföldnyi határa van. De a mai megváltozott világban ez maga nem érdem, mint volt évszázadokon át, — napjainkban nem csupán a termékeny sík, mely dönti az életet, hanem az emberi ész, mely józanon tudja használni, mely eleget tesz magasabb kíváncsalomnak, — az dönti el a közérő súlyát. Nagy megnagyatlatunkra szolgál, hogy áldott alföldünk e városa igyekszik is eleget tenni arra nézve, hogy létezése az egész ország közjával legyen összefüggésben. Az az ünnepély, melyre egybesereglettünk az ország minden részéből: másfél százados főgymnáziumi jubileum, hirdetője másfél száz éves csöndes, de áldásos munkának.

Az ünnepély reggeli fél kilencz órákor kezdődött a hatóságok küldöttek és vidéki vendégek fogadtatásával. Világi részről Dáni Ferenc a város főispánja, Rónay Lajos Csongrádmegye főispánja, a magyar tud. akadémiá részéről Ballagi Mór rendes tag s még egy néhány érdek-lődő ur volt jelen.

Az egyházi részről a szereplőkön kívül ott láttuk még Hajnal Ábel, Kiss Áron, Nagy István, Osváth Imre, Pap Gábor espereseket, Szalay, Filó Lajos, Szölösy Antal, Garzó Gyula, Szegedy, stb. lelkész urakat és még számos kitünőséget.

Kilencz órakor az új templomba vonult a menet, hol Révész Bálint tisztánúti püspök ur mondott érzékeny imát. A megnyitó beszédet Miklovicz Bálint itteni lelkész ur tartotta. Főlemlítette, hogy Vásárhelynek mennyire a maga erején kellett fontartani ily hosszú idő alatt iskoláit, mily fokozott áldozatkészség kell arra, hogy a kor fokozott kíváncsalmainak meg tudjon felelni. A gymnázialisták karéneke után Futó Mihály igazgató tanár tartotta fölötté érdekes fölolvasást a lyceum történetéről.

Protestáns egyház és iskola egykorának, s így e városban is már Szegedi Kiss István, Vásárhely reformátora is kétségkívül alapított az egyház mellé iskolát, mely azonban csak 1724-ben lett valami algyimnázium-féle intézet. Azóta, sok viszontagság után is, szakadatlanul fönáll, s már 1764-ben első érettségi vizsgáját is megtarthatta. Szűk terünk nem engedi meg, hogy e jeles fölolvasásból egyebet is kiemeljünk. Lechner László tanár és a »Hódmezővásárhely« című hetilap szerkesztője alkalmi költeményeit is csupáncsak megemlíti, hogy minél előbb átmelessünk az ünnepély fénypontjára, Szeremley Samu magyar író és itteni ref. lelkész zárbeszédére. Sajnos, hogy közbejött családi gyász miatt a szerző helyett volt kénytelen állítani, de azért így is erőteljes hangon olvastatván föl az eszmédús beszéd, a jó akusztikájú templomban nagy élvezettel hallgathattuk.

Nem köznapni modorra, elcsépezt frázisokkal tömött beszéd volt ez, hanem mindig az igazi nyomon járva, tiszta stylusa és kiváló ösztön-sége által tűnt ki. Mindennapi tapasztalat —

mondotta — hogy egyfelől egyszerű intézmények buknak meg, míg másfelől jelentéktelen kezdeményezések derék vállalatokká nővik ki magukat. A mult, mely ez iskola történetéből felénk szól, igen szerény. Kifejtett köztűntik erőszakosabb jelenségek nélkül, átél másfél-századot a nélkül, hogy távolabbi helyeken ugyyszólva észrevétetett volna. De épen e zajtalan, e természetes fejlődés mutatja, hogy folytonosan működő okoknak kellett itt létezniük, melyek létrehozhatták és fönttarthatták ezt az iskolát. A mi intézetünket magából szülte, az a protestantizmus volt, melyben két fő eszme: a szabadság és az igazság nyert kifejezést, s mivel ez a kettő a korlátokat el nem szenvedheti, reá nézve világi önérdék csak alig-alig létezett. Innen van, hogy iskoláinknak is sokkal több hasznát vették a népek milliói, mint maga a tulajdonképeni prot. egyház. Ennek a közszellemnek köszönhetjük, hogy a nép ma sokkal többet tud, mint hajdanában. Elég szűklátókörűség, hogy ma is nem ritkán halljuk fölvetni a kérdést, hogy hát mi hasznát vesszük az értelmi világosságnak, melyet az iskolák terjesztenek? boldogabbak vagyunk-e azért, mert többet tudunk, mint előideink? Szeremley ur egy kitünő íróval felelt erre. »A gondolkodás mindenekelőtt emberré képez; hogy mint ilyen boldog-e? az rajta áll.« Majd az alföldi nagy magyar városok föladatát fejtegette. Előadta, hogy ezek nem csupán évi termésök learatására vannak hivatva, hanem tartoznak az elvett áldásból meghozni az áldozatot a nemzetiség, a közművelődés és a vallás oltárára, tettekkel czáfolni megellenségeink azon rágalmát, mintha a magyarságban nem volna elég szeretet a tudomány iránt, s a civilizált világ szabadságára képtelen volna. Különböben a protestáns egyház valamint eddig nem adott okot ily rágalomra, úgy ezután is mindent el fog követni annak megczáfolására. E reményben nyugodtan várhatja a jövőndőt, mert nem a véletlen hatalmában van az, hanem a végzet örök törvényétől függ, mely az ember számára szép és dicső munkálkodási tért hagyott fön.

Ezzel vége volt a jubileum förszékének, melyről mindnyájban mélyen megilletődve távoztunk. Délről d. u. két óráig az afrikai hőség elől menekülve, kiki szíves házigazdájával hűvös szállására sietett egy kissé hűslni. Aztán közeledre jött a sor. Elmentünk a »Sas« szállodába, hol jókedélyben, a toaszok zápora erejét meg. Sokat emlegették a magyar Siont, a kálvinista Rómát, vagyis olyat, a mi nincs. Szomorú volna, ha magyar ref. egyházunknak Debreczen, vagy illetékesebben, lélekszámszerint Hódmezővásárhely volna központi helye. Mindez csak eszünkbe juttatta Szeitz Leó egyik művében* egy tul a dunai kálvinista urnak fölhozott mondását, hogy: »volnának nekünk pápácskáink, csak volnának Rómácskáink.«

Egy másik tárgy, mely szintén sokszor került szőnyegre, hogy Vásárhely a magyarság végpontja, határvára (egyébként Miskolczt is hallottuk határvárnak (!?) titulálni). Nem is mulasztottuk rögtön megjegyezni, hogy magyar embernek e tekintetben szörzsalasogatónak kell lennie, még könnyelműségéből sem szabad magunkat kisebbiteni, hisz' ugyis elég csöpp nemzet vagyunk. Hát Makó mit vétett, az a közel 30,000-nyi népességű magyar város, mely egykor e helynek is nevelt adott, nevezetűen Hódmezővásárhely Makóvásárhelynek. Makó jóval lejjebb esik, és így nem lehet kihagynunk a számításból.

Mikor már teli raktuk az oldalközt, úgy öt óra tájban a Rákóczi-induló tudtunkra adta, hogy mehetünk, s mi a lyceum udvarára sietünk, hol Borsy Géza vezetése alatt, már javában folyt a tisztornázás. A fiuk igen ügyesek, s a mutatványok válogatottan szépek voltak. Dobszóra masírozott a csapatka, s vezényszóra végezte mutatványait, melyek közül a magas ugrás egy határozottan ártalmas fajtáján kívül a többi mind edző, tasterdó volt. Esti fél hétkor népiünnep mulatoztunk, s magunknak is kedvünk kerekedett a mint hallottuk a jó borizó kurjongatást:

Kerek a két garasos,
Se hosszú, se vége;
A mi jó kedvünknek is
Csak úgy legyen vége.

* A Trenk mérő serpenyőjének összetörése. Pest, 8-r. 1791. 58 l.

Csak a kilencz órákor kezdődött zártkörű táncmulatság vetett véget Hódmezővásárhely örömlünnepének.

Fölötte kíváncsok, hogy ez ünnep ébresztő legyen a jövőre nézve, hogy egy 50,000 lelket számláló tösgyökeres magyar nép lakta város fölfogva mivelődési magasztos hivatását, emeljen a mostaninál külön lakot a műzáknak, legalább is olyat, mely úgy benső berendezésére, mint — a mi nem utolsó fontosságú: külső csinra nézve is hirdetője legyen a magyar műveltségnek. Ha a sokfelől igénybe vett egyházközösség nem képes erre: ott a város, melylyel kezdet fogva, meg fogja oldhatni a nagy föladatot úgy, hogy az a kor és a tudomány előhaladt igényeinek megfelelő legyen.

A lyceum mostani állapotában meglátászik az az általános elterjedt nyavalya, hogy mikor mulatságunk kedvéért költekezünk, a forintot egy darab bankó számba indítjuk utnak, de a mint művelődésünkre kell költekezünk, mindjárt eszünkbe jut, hogy milyen nagy bankó az a forintos: ötven garas, de sőt száz krajczár van benne, melyet — lehet-e csodálni? — fogunkhoz verve adunk ki. Általános szempontból véve föl a dolgot, ez az oka, hogy a jelenlegi vásárhelyi lyceumra nézve igen-igen sok kifogásunk lehetne; de mindjárt engedékenyebbékké válunk, ha meggondoljuk, hogy a hódmezővásárhelyiek csak olyan viszonyban állanak ezen intézetünkhöz, mint hazánk a nemzeti muzeummal. Du Bos de Pelloutier, a híres archaeolog unokája, az ötéves években megjelent uti emlékirataiban megemlékezvén muzeumunkról, azt írja róla, hogy ámbár nem valami fényes, de azért, nagyban pótolja ebbeli hiányát az, a mit minden magyar látogatója szeméből is kiolvasható, hogy »ez a mienk, nekem is van némi részem ezen, tisztán a magyar nemzet áldozatkészségéből alapított intézetben!«

Vásárhely is egészen önére jén tartotta fenn lyceumát: porszemét porszemre halmozott, hogy létesítse e művet. E lyceumnak nincsenek, soha sem is voltak nagy nevé, teli erszényű patronusai, a kik fölül midőn mult századi absolut kormányunk a helybeli lelkészt megkérdezné, az büszkén válaszolta: »Rongyos papiroaink, ugynevezett alapítványaink nincsenek: a mi alapítványunk be van írva minden hódmezővásárhelyi lakos szívébe.«

Ballagi Aladár.

Füldői levél.

Marientbad, aug. 3.

Tisztelt szerkesztő! Irigéremhez képest megpróbálom nyergelni a füldői tudósítók Pegazusát, s bejárak vele hegyet, völgyet, kávéházakat, éttermeket, ivó forrásokot, füldőházakat, sétányokat, hogy kedveskedhessem egynehány serral e híres füldő jelen idényéről.

Mivel azonban minden embernek keze maga felé hajlik, legelőször is saját állapotomról kellene elégiákat írnom, a mennyiben Pest-ről egy szuszra Marientbadig utazni nem gyerek-játék; miután hatod, nyolczad magával beszozták az embert egy vasuti kaliczkába, jobban kimerül, mintha az alatt az idő alatt kapált vagy kaszált volna. Bécsből Marientbadig a Kaiser-Franz-Jozef vonalon egyenesen lehet utazni s a gyorsvonaton egy egész éjjel, vagy nappal kell ülni, míg a várva várt indóházhoz beérünk. Én szerencsétlenségemre éjjel jöttem, s mivel egy kicsit borongó volt az idő, a holdvilág pedig csak 11 óra után mutatkozott fölötte bágyadt fényvel: nem gyönyörködhettem az osztrák Duna szépségeiben, melynek partján majd két óra hosszágú rohanat vonatok. Lassanként az egyhangú robogó zörgés könnyű álomba szenderített, s valóban talán még kialudhatam volna magamat, ha a szomszéd kálitban ki-kitörő hortyogás meg nem háborít.

Igy történt, hogy midőn a rózsaszín hajnal, kiterjeszté legelőször piros szárnyait, fölébredtem már jól bent voltunk a Cseh-földön, s előtűndeztek a nagy sziklák, melyek tetején sovány karcsú fenyőfák meredeznek égfelé. Megcsodálom, miként teremhet itt valami, miután a közsziklák alig van két-három arasznyira a föld, — és az is milyen tele kavicsos! Magyar embernek ilyen föld tán ingyen sem kellene; azonban a cseh bálmatos szorgalommal mivel földjét, és van neki egy kis rozsa, árpadja, zabja, bur-

gonyája. De most ők is szörnyen panaszkodnak a szárazság ellen; réjtéik mind ki vannak aszva, melyek különben igen jók szoktak lenni; egy-szóval minden szorgalmukon most az egyszer kifogott az időjárás. Mint kuriozumot megemlítem, hogy egy font burgonya 10 kr. náluk.

Vonatunk Pilzennél legtovább időzött, hol a mostanában divatozó pilzeni sörnek hazája van. A várostól balra egy fényős orom tetején egy romvár látható; mondták is cseh nevét, de az én kizárólagos magyar fülem sehogy sem fogta meg; a velem utazó cseh azt beszélt róla, hogy ott valaha Ziska tanyázott, s még most is járnak sokan oda az általa elrejtett kincsek keresni, — persze hiába. Sokáig néztem e romra messziről, és sajátságos érzés lepett meg, látván egy elsiyedt nemzetet, mely egykor oly hősiég küzdött szabadságáért, most pedig rontják a levegőt és papírost más nemzetek rágmázásával, értvén a nagyobb városokba szorult kolompasokat. De bizony maga a nép nem igen törődik velök, hanem kötelet köt tehénkéjének szarvára s ott legelteti az utszéleken, elmerülvén buta bálulásban! Nem tudom, hogy a régi dicsőségről, Huszról, Ziskáról álmodozik-e? vagy az újabb korifeusok szavain gerjedt önértre? vagy pedig azon tündök, hogy hány iteze tejet fog adni tehene?

Szemléldőseimet a mozdony fűtyje és nemsokára a vonatvezető kiáltása szakította félbe. Megérkezék a rég várt révbé, hol elég számosan várták az érkezőket; s azután mindenki sietett lefelé a városba. Magunk is szedtük, vettük a sátorfát, s így most már le vagyok telepedve.

A mi az itteni füldői életet, illeti az már hazánkban sokak előtt nagyon ismeretes. Ide az emberek nem mutatni, hanem magukat gyógyítani jönnek, s így az egészséges embernek is legalább tettetett betegnek kell lennie. A drágaság nagy és sokkal nagyobb, mint ez előtt egy néhány esztendővel. Különösen megfizetik a bort, miután az itten tiltott gyümölcs.

A vendégek közt több nevezetessé nem igen tudok, mint a száz királynét és Chambord grófot. Az utóbbi képelem mily jól érzi magát az illatos fenyvek árnyában, míg bornirt párt-hívei mozgolódnak, iazznak Franciaországban, hogy trónhoz juttathassák.

Nem hagyhatom említés nélkül, hogy a véletlen szerencse úgy hozta magával, miszerint szállásom abban a házban legyen, melyben a nagy Goethe lakott 1821, 1822 és 1823-dik években. Ezen tény a ház homlokán egy arany betűs táblácska jelzi. Már meguntam a magyar lapokban örökösen a Petőfi-házról olvasni, s ime most magam is oda jutottam, hogy önkéntelen elszomorodok, midőn eszembe jut, hogy az még most sincs megvéve. Midőn egy nagy német költőnek lakhelye még idegen földön is meg van jelölve, nem említe emlékszoirait, és sok egyes emlékeit, melyeket nemzete erekléként őriz: akkor egy szegény, de hasonló nagy magyar költőnek születési helyén még most is kötelet vernek! Egy magános embernek, ha ilyen erekléje volna s azt idegen kézen hagyná, midőn módja van kivenni abból, s ott is kötelet vernének: azt tanácsolnám neki, hogy vegyen belőle egyet husz krajczárért és akassza föl reá magát. De én nem kételkedem a jövő fölül s hiszem, hogy a nemzet megjavítja magát s meg lesz véve a Petőfi-ház, nekem pedig itt a víztől májam lelohad, epém megfog s nem lesznek ilyen mérges. Pászti.

A hétről.

© Quem dii odere, paedagogum fecere, — a kit az istenek meggyűlöttek, nevelővé tették. Ezt a régi klasszikus mondást nálunk nem is oly régen még bátran lehetett alkalmazni mindenkire, a ki a nevelés bármely ágára szánta magát. E vesződség- és keserűség-teljes és mégis jutalom s elismerés nélküli pályának csaknem annyi volt a martyria minálunk, a hány rajta foglalkozót számlált. Csak az újabb időkben jöttünk rá mi is, hogy ha gyermekeink a jövő reményei, akkor azok, kikre gyermekeink szellemi fejlesztését bízuk, jövőnk őrei. S e fölfogás szerint idomult a közszellem. Tisztelettel, tekintéllyel kezdtük

körülövezni a tanítókat, törvénykönyvbe letett intézkedésekkel igyekeztünk emelni a tanféri-ak állását s csak nemrég történt, hogy képviselőház, midőn sokak állását a képviselősséggel összeférhetlennek mondta ki, e szabály alól kivette az egyetem tanárait. De a törekvés, nemzeti létünk e fő-fő biztosítékait, szellemi előhaladásunk, anyagi jólétünk ez oszlopait szilárdítani, nem állott meg amaz intézkedésnél, melyeknek czélja csak a legfőbb tanodák tanfériait emelni az őket megillető polczra. A reform áramlata tovább halad s e héten itt ülészek közöttünk a közepantodai tanárok az ország minden részéről s eszmecseré utján igyekeznek előmozdítani a testületi szellemet, hogy így közös erővel léptetessenek életbe a tanügyi nagy reformtörvények. Iskolai hetilap megindítását tervezik, mely tanáraink szellemi képességeinek méltó tükré legyen, megvitatják a közepantodai törvényjavaslatot, szakosztályaikban egyes nevezetesebb tankérdéseket fejtegetnek, minő a philosophiai tudományok kérdése a gymnáziumban, a középnet, mértan, mértani és szabdképzés a középiskolákban, a reáliskolai tanárok képzése stb.; végül egyes indítványok, melyek között nem egy nagy fontosságú. — Jövő hét első köznapján gyűlnék össze Budapestén a néptanítók, e még most is nagyrészt szármalmas állapotban silyló munkásai az ur szölejeknek. Ez már második országos gyűlésük. Természetes, hogy ez összejövetel egyik legnevezetesebb tárgyát a néptanítók anyagi helyzetének sürgős javítása képezendi; mert hiába, a kinek magának sincs a lábai alatt szilárd föld, sziklákát az nem mozgathat. Pedig ezen fordul meg leginkább a nemzetek élete, jövője s mi oly helyzetben szeretnők látni néptanítóinkat, hogy majdan ama fájdalmas közmondás helyett, melylyel e cikkekcskét megnyitottak, azt a másikat mondja felölök a világ, — a mit Poroszországra alkalmazva már mond is — hogy Magyarországnak minden ellenségét a magyar néptanítók verik meg.

Irodalom és művészet.

— „A magyar irodalom és nyelv rövid története.“ Imre Sándor e kitünő műve harmadik és javított kiadásban jelent meg Debreczenben Csáthy Károly könyvkereskedésében. Ebből is látszik, hogy a művet nem csak dícsérik, de olvassák is. Ára 1 frt 80 kr.

— „Magyar protestáns egyházi szónoklatok.“ Gyöngyösi Sámuel nagykallo ref. lelkész ily című művere hirdeti előfizetést Fraenkel B. kiadó Miskolczon. A mű két füzetből áll, az első 37 beszédet tartalmaz s augusztus végén megjelenik. Előfizetési ára mind a két füzetnek 3 frt, mely a kiadóhoz küldendő.

— Folyóiratok. A „Magyar Tanügy“ augusztusi füzeté „A gymnáziumi rajztanításról“ (Landautól), az új tantervről ad nagyobb közleményeket; az „Irodalom“ rovat dr. Császár Károly, Eberling J., Heller Á., Bihari P. s mások tollából tartalmaz ismertetéseket. — A Kovács Albert által szerkesztett „Egyházi Reform“ 7. és 8. kettős füzeté „A vallás eszméje és nyilatkozatai.“ „Az új egyház.“ „Luther világértelmű nagysága.“ „Az örök zsidó mondaja“ sat. közleményeket tartalmaz. — Révész Imre „Prot. Figyelmező“-jének augusztusi füzetéből a szerkesztőnek a hódmezővásárhelyi ref. főgymnázium történetéről adott közleményét, Filó Lajos liturgiái kérdések fölött irt nyíltlevelét, a budai zsinat jegyzőkönyvét említhetjük föl. — A Finály Henrik által szerkesztett „Erdélyi Múzeum“ augusztusi száma a porosz és angol iskolázásról, az erdélyi múzeum érmeiről, a zilahi Meszes-hegyi hippurites kövületeiről tartalmaz cikkeit.

— Az „Irodalmi értesítő“ című könyvészeti szaklap augusztusi száma, a könyvészeti rovaton kívül, a következő értekezéseket tartalmazza:

„Adatok a magyar történelem XIII. századi kútjói ismertetéséhez” dr. Kerékgyártó Árpád-tól. Régi magyar könyvek a budapesti tudomány-egyetem könyvtárában, közli dr. Márki József. „Magyarország, s a német ódonadászat” Strommer Lajos-tól. E folyóirat megjelenik havonként egyszer, ára félévire 1 ft 20 kr. — **Vidéki új lap.** Augusztustól kezdve ügyesen szerkesztett hetilap indult meg „Esztergom” cím alatt, mely e város és megye érdekeit fogja képviselni. Szerkesztői Ompolyi, kiadja Horák Eged. Az első szám tartalmasan jelent meg, csupa helyi érdekű közleményekből, a mire nem sok vidéki lap szokott ügyelni. Előfizetési ára egész évre 5 frt, évnegyedre 1 frt 50 kr, a jelen csomka félévire pedig 2 frt. Megérdemli a képviselt környék pártfogását.

— **Eötvös szobra.** Mint tudva van, az Eötvös szobrára nyitott pályázatnál Huszár Adolfinak ítélték oda a jutalmat. Azonban ez sem volt valami kiváló mű, s a bizottság főlászlította a fiatal szobrászt, hogy újabb mintát készítsen. Huszár el is készítette ezt, még pedig jó eredményen. A bírálók és Zambusch Gáspár, a bécsi képzőművészeti akadémián a plasztika tanára, teljes elégteliséggel nyilatkoztak felőle, s most megbízták Huszárt, a fölláttatandó szobor elkészítésére. Ennek két év alatt kell elkészülni, és pedig másfél év alatt az agyag mintának, s ezután fél év alatt a teljes nagyságú gipsz mintának, melyet aztán ércbe öntenek. Huszár most egy kis körútra indul Németországba, azután Olaszországba megy, s visszatérte után rögtön megkezdi a szobor készítését, melyet ezuttal azok is helyeselnék, kik első szobrát nem vélték elfogadhatónak.

— **A múzeum lépcsőházában** Lotz Károly megkezdte a falfestmények készítését, s egy alakzatot, mely a szemlélet allegóriája, már bevégzett. Most a lelkesedés alakját festi.

— **Zichy Mihály** visszatért Párisból, hol műtermet rendezett be magának. Néhány hetet most családja körében, Zalában tölt s ősszel utazik vissza a francia fővárosba.

— **Történelmi festmény a múzeum számára.** A közoktatásiügyi miniszter megrendelte Benczur Gyula Münchenben élő hazánkfiánál ama szép vázlat elkészítését, mely szent István király megkeresztelését ábrázolja, s melylyel Benczur négy év előtt a történelmi festmények pályázatán az első díjat nyerte meg. A művész már dolgozik a festményen, melyen az alakok életnagyságnál is nagyobbak.

— **Az orsz. képzőművészeti tanács** e napokban döntött az ösztöndíjakért folyamodók fölött. A folyamodók közül a festészek ezuttal kevesebb haladást mutattak és figyelemre méltó tehetség alig merült föl. A szobrászok és építészek közül azonban akad tehetséges művész, holott e tér eddig meddő volt. Festészek közül 7-et, a szobrászok közül 2-et, az építészek közül pedig 3-at terjesztett föl a tanács ösztöndíjakra. Ezenkívül több művészt jelölt ki, kiknél megrendelések iránt tesz fölterjesztést. Az úlélytán kioskot tartott Maszák Hugónak, a tanács joggyűjteményének a művészeti szellemi tulajdonról szóló törvényjavaslata.

— **Színházak.** A nemzeti színháznál az építkezések még nem haladtak annyira, hogy az előadások megkezdését e hó 15-ikére biztosan várhatnók, noha az építész határozottan megtörténhetének mondta. A próbák azonban már megkezdődtek. — Az új operaszínház megnyitására Erkel Ferencz új dalművet ír. Címe „István király” s a szövegét Dobsa hason című dráamája után Molnár György alakította át. — A székesfehérvári állandó színházat aug. 20-án nyitja meg Bokody színház, mely most a budai színházban játszik. Az alkalmi prologot Jókai írta és Jókainé fogja szavalni, Bokody az ösztől kezdve Sz. Fehérvárt és a fővárosban, az istántéri színházban kettős társulatot tart. — Az aradi új színházat is meg akarják nyitni már szept. 22—25-ike közt, mikor a király ott időzzen. Atzél Péter főispán e színház társalgó-terme részére, négy jeles magyar színészről arezképet fogja lefestetni. Ez olajfestés arcképek, melyek Prielle Kornéliát, Felekinét, Paulinét és Blahánét életnagyságu falakban ábrázolják, Than Mór jeles festőnk már elkészíté.

— **A dráma-bíráló bizottság** „A kincskereső” című népszínművet fogadott el előadásra. Szerzője Kazár Emil. Talán még e nyár végén vagy az ősz elején színe kerül.

Közzintézetek, egyletek.

— **Az orsz. közléptanodai tanáregylet közgyűlése** aug. 6-án nyílt meg a pesti megyeház termében, Ney Ferencz elnöke alatt, ki azt szép beszéddel nyitotta meg. Az ország több vidékéről jelentek meg tanárok, főképp a tanító rendből és fiatalabb tanárokból. A lefolyt évről Berecz Antal alelnök tett jelentést, elsorolva a központi bizottság működését. A lefolyt évben 67 új tag lépett be, 6 kilépett 14 kitöröltetett és 7 meghalt. Az évi összes bevétel volt 3834 frt 84 kr., a kiadás pedig 3494 frt 88 kr.; a jövő költségvetésre nézve remélhető bevétel 4405 frt 96 kr., a valószínű kiadás pedig 4427 frt 40 kr., a hiány tehát 21 frt 44 kr. Napirenden volt a közgyűlés nyilatkozata a közléptanodákrol szóló törvényjavaslattal illetőleg. Hosszu vita után a kérdést egy bizottsághoz utasították s annak véleménye alapján fog a gyűlés nyilatkozni. Ezután a szakosztályok ülték össze, hogy az eléjük terjesztett kérdéseket megvitassák.

— **A történelmi társulat** vidéki kirándulásaira e hó 18-án indulnak el a tagok Budapestről. A főlső megyék várják őket, nevezetesen Turóc, hol a főispán, Ipolyi püspök s a birtokosság régen készülnek fogadásukra, és sok levélárt ajánlottak föl megvizsgálásra. A tagok Zólyomban gyűlnek össze, honnan Besztercebányára mennek, hol Ipolyi püspök vendégei lesznek. Innen a hermaneczi papírgyár megtekintésére indulnak. Másnap, aug. 20-án lesz az ünnepélyes közgyűlés, melyen Ipolyi püspök Besztercebányára történetét fogja előadni; azután b. Nyáry Albert olvas a hét bányaaváros szövetségéről, Thaly egy turóc-megyei csatáról. D. u. kirándulás a főispánhoz, Radvánszky urhoz, este hangverseny és bál.

Aug. 21-én a jelenlévő tagok bizottságokká oszlanak s szétmennek a megyében, s bizonynyal igen érdekes kutatásai eredményeivel 28-ára Szt.-Keresztre gyűlnek össze Ipolyi püspök vendégszerető házához. Ismertebb történetiróink s az irodalmi nevezetességek közül többen részt fognak venni: gróf Mikó Imre az elnök, Horváth Mihály, Szabó Károly, Pauler Gyula, Nagy Imre és Iván, Véghelyi Dezső, Ortvay Tivadar, Balácsi s természetesen Thaly Kálmán, a társulat buzgó titkára.

— **A természetvizsgálók győri nagygyűlésére** sokan készülnek; azonban többek figyelmét elkerülte, hogy a gyűlés napját megváltoztatták. Megemlítjük tehát újlag, hogy az aug. 28-ikára egybehívott nagygyűlés voltaképen aug. 24—29-ik napján lesz s a beiratkozások a győri városházán már aug. 21-én megkezdődnek.

— **A tud. akadémiánál** Wodianer Albert 6000 frankot tett le oly czéllal, hogy oly szegény ifjú segélyezésére fordítsák, ki a nemzetgazdaság terén már jelét adta hivatottságának. Fölhívatnak tehát mind azok, a kik e tudományos ösztöndíjat elnyerni ohajítják, hogy folyamodványukat a szükséges bizonyítványok kíséretében f. évi szeptember 30-ig a m. tudományos akadémia főtitkári hivatalához beküldeni sziveskedjenek.

— **A budai zene-akadémia zenetanodájához** alapító tagokként léptek be Helfersdorfer Ottomár telki apát 200 frttal, Podmaniczky Frigyes báró 100 frttal, a bécsi nemzeti bank 100 frttal. Azonkívül Rudolf trónörökös mint minden évben 50 frtot és az esztergomi megyei kanonok és fölszentelt püspök Szabó József ur 25 frtot ajándékoztak a zeneiskola fölségélyezésére.

Egyház és iskola.

— **A besztercebányai papnöveldébe** fölvetett ifjak már ez évben is Egerben végezték a 7-ik és 8-ik gimnáziumi osztályt, s ott fognak ezen tanulni rendesen, miután Ipolyi Arnold püspök szükségesnek tartja, hogy az ifjak teljes birtokában legyenek a magyar nyelvnek, a mire Egerben, tövsögyökeres magyar társai közt, a legjobb alkalom nyílik.

— **Tanodai érteitőket** a hét folytán ismét több helyről kaptunk, melyekből az egyes ta-

nodákra vonatkozó következő adatokat veszszük át:

A jászóvári prémontrei kanonok rend kassai kath. főgymnáziumában az 1873-ik tanévben 289 tanuló volt; a tanárok száma 18, igazgató Benedek Ferencz. Ösztöndíjban 7, segélyezésben és jutalmazásban 53 tanuló részesült. Az önképző-egylet, a buzgó Károly Gy. Hugo tanár vezetése alatt, ez évben is sikeresen folytatta működését s ugy a tanodai, mint ifjusági könyvtár, valamint a különböző gyűjtemények szépen gyarapodtak. A jövő tanév október elején kezdődik. Megemlítjük végül, hogy a kassai főgymnázium tudósítványát egy hosszabb tanulmány nyitja meg a „Hinduk mennyiségtanáról.” Irója: Stöhr Antal.

A pozsonyi kir. kath. főgymnázium értesítője Helmar Ágostól közöl értekezést Heltai Gáspár magyar krónikájáról. Igazgató Wiedermann Károly; a tanárok száma 19; a tanulóké (év végén) 317, (köztük 232 magyar, 88 német, 20 tót), éretteitét tett 23.

A besztercebányai kir. kath. főgymnáziumban a tanulók száma 267 volt (s 11 rendkívüli tanuló), ezek közül magyar 185, tót 90, német 53; ösztöndíjban 31, segélyezésben 44 részesült. A tanárok száma 16. Az oktatási nyelv a magyar, az első 3 osztályban segített és német nyelvvel. Az „Értesítő” egy latin értekezést is közöl Aeschylus és Sophocles metrikájáról, Engelmann Gusztávtól.

A késmárki ág. hitv. evang. lyceumban működött 12 tanár, igazgató Solcz Frigyes; a tanulók száma az év végén 312, ezek közül magyar 141, német 152, tót 24. Az alumnium jótéteményét 72 ifjú élvezte, a konviktusban 140 növendék nyert élelmézést. A lyceumi könyvtár 20,491 kötetből áll.

Az iglói evang. főgymnáziumban működött 12 tanár (igazgató Kuntz Ödön), a tanulók száma 378, ezek közt 186 magyar, 160 német, 32 tót. A múzeum és könyvtár a lefolyt évben is gyarapodott. A táptintézetben 210 tanuló vétetett föl.

A kecskeméti ref. főtanodát az 1873/4. tanévben összesen 460 tanuló látogatta; ezek közül a lyceumra esik 234, a jogi akadémiára pedig 226; anyanyelv szerint 414 magyar, 28 szerb, 15 román és 4 horvát. Az intézetben 22 tanár működött. Az értesítő részletes adatokat közöl a könyvtárról s más gyűjteményekről, valamint a táptintézetéről is.

Ipar, gazdaság, kereskedés.

— **A nemzetközi gabnavásár** kedden fényes bankettel ért véget a Hungária szálloda dísztermében, hol több mint száz kül- és belföldi vendég jelent meg, köztök Barta keres. miniszter, Ráth K. és Kammermayer polgármesterek, Schnierer, Német, Matlekovits osz. tálytanácsosok és a fővárosi sajtó több képviselője. A felköszöntések sorát Barta keres. miniszter nyitotta meg poharát a királyra emelve, utána Strasser a közl. miniszterre, Ráth Kochmeister elnökre, Kapfer Párisból Magyarországra fölirágzására, Aebly Ráthra; Kammermayer a külföldi vendégekre ült poharát. Ezek után még számosan emeltek szót, a többek közt egy angol anyanyelvén mondott fölköszöntést Magyarországra. Hét órákor este a legjobb hangulatban oszlott szét a társaság.

— **A Kolozsvártól székely „erdélyi pince-egylet”** mint Erdély kitünő borainak terjesztő társulata itt Budapestten állandó és kizárólagos raktárt állított föl a végből, hogy Magyarországnak és a főváros által a külföldnek alkalmat adhasson borai megismerhetőségére és élvezettségére; a raktár Testory Antal váci-utcai kereskedésében van.

Balesetek, elemi csapások.

— **Tűzvészek.** A pozsonymegyei Lnáb községben aug. 1-én 50 ház, közte több nyilvános épület lett a lángok martaléka. Ezeken kívül 80 eszű, melyek már telve voltak gabnával. Több emberélet is áldozatul esett; maga az a földmives, kinek házában a tűz kitört, szintén oda égett. — A „Bereg” pedig arról értesült, hogy jul. 27-én B.-Ujfalú községében 28 lakház égett le a mellékházakkal. Leégett a templom is. — Nagy tűz pusztított jul. 26-án a kolozsmegyei Gyalubán. Alig egy óra alatt

10 lakház és gazdasági épület hamvadt el. A károsultak a legszembetűnőbb osztályhoz tartoznak, s most kétségbeesett helyzetbe jutottak.

Mi ujság?

— **A királyné** jul. utolsó napján hajózott el Havre-ból Wight szigetére. Az angol tengerpart és a Wight szigete közt levő tengerszorosba Spitheadba másnap, szombaton reggeli 4 órákor érkezett meg a hajó, majd Ryde-be reggeli 5³/₄ órákor. A különben élénk rydei „pier”-en csak kevesen várták az inkognitó utazott királyi vendéget. Hivatalosan csak az osztrák-magyar követ, Beust gróf és a Wightvasut főigazgatója fogadták ő felségét. A Wight-vasutit a királyné, mint ez ott általános szokás, a lovasutat használta, mivel a pier csak e társaság kocsiáira van berendezve, magánfogatok azon nem közlekedhetnek. Körülbelül esti 8 óra tájban érkezett meg ő felsége Mária Valéria hercegnővel a ventnori kastélyba. Angol lapok jelentése szerint a királyné szeptember hóban egy hetet Londonban fog tölteni.

— **A hadi érdemek,** melyek ő felsége uralkodási jubileuma alkalmából verettek, szerdán délelőtt osztották ki a budapesti honvédség azon tisztjei és legényei (összesen 120) közt, kik erre érdemesültek. Az ünnepély a Ludovicum udvarán folyt le, s jelen volt József főherceg és Szende honvédelmi miniszter is. József főherceg rövid szöszatot intézett a legényekhez, emlékeztetve őket a magyar nemzet vítérségére, a hazafiaságra, s hitét fejezve ki, hogy ez megvédi továbbra is Magyarországot ezredéves alkotmányát, a honvédség pedig mindig ki fog tűnni vítérsége és kötelességérzete által. A kitüntendők ezután előlépve, mellükre föltűzték az érdmet; végül az összes zászlóalj eléptetésével ért véget az ünnepély. A főherceg az összes tisztikart és a kitüntetett legényeket megvendégelte a Margit-szigeten, s e mondta az első áldomást a királyné, Vörösmartytól idézve, hogy „a legelső magyar ember a király”. Erre Szende miniszter szóalt föl, és vonatkozva a főparancsnoknak délelőtt mondott szavaira, azon kérelmet intézte hozzá, hogy a honvédsereg fejlesztésére azon hazafias szellemben működjen továbbra is, mely ama beszédet áthatotta s akkor a honvédség el fogja érni a magas czélt, melyet a haza eleje tűzött; a hazafias szellemtől lelkesült honvédsereg kivívja valamennyi honpolgár rokonszenvét és támasza lesz a trónnak és — hazának. Volt még több toaszt is.

— **Petőfi hősi halálának** negyedszázados évfordulati napját több helyütt megünnepelték. Így S.-A.-Ujhelyen és Marosvásárhelyen is. Az utóbbi városban az emlékünnepelely igen díszes volt. Az ünnepélyt Borosnyai Pál polgármester nyitá meg ékes beszéddel, melyet szavallatok követtek Tavasz József és Csathó Ferencz tanárok részéről. Csathó Szász Bélának ez alkalomra írt emlékedett hangu emlékbeszédét olvasta föl. Az ünnepélyen az ottani dalárda is közreműködött.

— **A debreczeni csata** 25-ik évfordulóját augusztus 2-án délután ülték meg. A kollegium előtt levő honvédelmük körül egyenruhás régi honvédek álltak, s a dalárda éneklése alatt az emlék megkecsoruztatván, Szombathy János szavalta el Oláh Károly alkalmi költeményét, aztán pedig a temetőbe vonultak ki, hol Kovács Gusztáv olvasta föl a Szatmáry Károly által készített emlékbeszédet, Kovács József pedig egy határos költeményt. Majd Nagy József régi honvéd szolt az elesettek érdemeiről, míg Kaeskovics Iván, a honvédegyelet elnöke, arra hívta föl a közönséget, hogy a honvédek nyughele fölé el emlékdombot állítson, minő Krakkó mellett a Kosciuszko-domb, hogy már messziről szembetűnik. A dalárda éneklése közt oszlott szét a közönség.

— **Bernáth Gázi síremlékét** julius utolsó napján állították föl a kerepesi út mellett levő temetőben. Épen nagy zápor volt, s ekkép csak egy kis bizalmas kör jelent meg az emlékezet csöndes ünnepén. Az alkalmi beszédet Hegedűs Sándor mondta. Az emlék szürke márványból készült gúla, melybe fehér márvány vanill szteve, s ezt lant és toll ékíti. Készítője Jablonovszky Vincze. A síremlékre Krajcsik Ferencz és Sebők Imre ügyvédok rendezték a gyűjtést, s Majoros István képviselő is 50 frtot gyűjtött.

— **Gorove nyomozó levele.** E napokban az Olmützben állomásozó gyalogezred egyik altisztje, Seelenfried, husvásárlás alkalmával a papírok között, melyeket a hus bepakkolására akartak használni, a következő nyomozó levelet találta: „Közzététele azon személyeknek, kik a cs. kir. alsó-ausztriai orsz. katonai főparancsnokság közlése értelmében felségárulással vádolják: Gorove István 30—35 éves, nős, utóbbi időben országos képviselő a debreczeni és maros-vásárhelyi zendülőknél, egyszerű ruhában jár, bár különben csinosan van öltözve és a népszerűséget hajhászsza. Beszél angolul, francziául, magyarul, németül és szerbül, és egyáltalában művelt szokásai vannak.” Seelenfried, ki azonnal gyanította, hogy Gorove István érdeklődni fog az okmány iránt, az ő címe alatt Budapestre küldte. Gorove levélben köszönte meg a figyelmet s 10 frtot küldött az altisztnek.

— **Czigány zenészeink** Kissingenben is kivívták az egri nevet. A marczali cigányok fordultak meg ott e napokban, Amerikába készülve. A fűrdőbiztos fölszólította őket, hogy rendezzenek a kisebb győgyteremben hangversenyt. Nagy közönség jelent itt meg, köztük Bismarck neje és leánya. A cigányok nagy tűzzel játszottak sok magyar dalt, operát és keringőt. A hercegné még akkor is kedvtelve hallgatá őket, midőn a cigányok az ablakhoz léptek, hogy a győgykertben összegyűlt közönség számára játszanak. Megbámulták az őz szakállú czimbalmost, ki a társaságban az egyedüli öreg; a többi fiatal legény. Valaki kérdé az egyiktől: „Hát nem félnek oly messze, tengerre kelni?” „Hát hisz magyarok vagyunk!” — volt a felelet.

— **A Batizfalvi-féle** magán-gyógyintézetből, mely a városligetben fekszik, megkaptuk az évi kimutatást. A mult év májusától az idei májusig 532 beteget részesített gyógysegélyben ez intézet. Ezeken kívül az intézetben 82 beteget ápoltak. E gyógyintézet már 15 év óta áll fenn, s jeles orvosok működnek benne.

— **Női lövészek.** Homonnán női lövészeget is van, mely az év elején alakult férfi lövészegettel mult hó 19-én egyszerre tartá díjlövését. A kitűzött ötszöri versenylovásban Barkóczy Ilona báróné és László Marika kisasszony voltak az egyenlően legjobb pisztolylövők. Köztük tehát egy hatodik versenylovást történt s ez alkalommal László k. a. lett nyertes, elnyerve a Szerviczky Ödön egyleti elnök által kitűzött elefant-csont-legyezőt. A hölgylövészeget elnöke: Német Nándor törvényszéki iroda-igazgató.

— **A nagyhirű herendi porcellán-gyár** tulajdonosa, Fischer Mór, e hó 5-én Veszprémben esődot kért. A magyar földhitelintézet 50,000 forintnyi betáblázott követelésén kívül az adósságok között csak menyének hozományai szerepelnek, kik közül az egyik már biztosítási végrehajtást is eszközöltetett.

— **Postarablás.** Aranyos-Maróthon m. hó 27-én megrabolták a postahivatalt, s elvittek körülbelül 12,000 frtot. Noha épen az ajtó előtt aludt egy postakocsi, nem hallott semmi zajt; a ház mögött meg a pandurok tanyája van, azok sem tudtak semmit. A hivatalos szobában csak a kályha van betörve, de azon oly keskeny a nyílás, hogy ember be nem férhet rajta. A gyuan Laura postamestert sujtja, kit családja-lyal együtt be is fogtak.

— **Kholera felől** érkezett hír Csehországból, hol Nabotschan faluban julius utolsó napjaiban 12 egyén betegült meg s 5 meghalt. Kiderült azonban, hogy a betegség kiütését tisztán helyi körülmények okozták, és sem ama helység környékén, sem másutt Csehországban még eddig a járváynak semmi nyoma sem mutatkozott. Egyébírát megtétettek az intézkedések a betegség tovatérjedésének megállítására.

Halálozások.

Oláh Miklós, a nánási kerületnek négy ízben képviselője, elhunyt Tokajban 39 éves korában. A boldogult a 48 as párt tagja volt, s hosszas betegeskedés után hunyt el. Tokajból Nánásra szállították, hol nagy részvét közt temették el.

A fővárosi hatóság két tagja hunyt el e héten: Stadler Endre, alkaptány és Hatzemberger Ferencz, a városi bizottság tagja. Stadler 1847 óta viselt hivatalt a városi rendőri osztálynál, s pontos lelkiismeretes hivatalnok volt. A halál 55 éves

korában érte. — Hatzemberger a legtevékenyebb polgárok közé tartozott, s mint a kórházi bizottság tagja működött az utóbbi időkben. Szélhűdés következtében hirtelen halt meg 53 éves korában. Felső-eöri Bertha Antal, egykor Vasme-gye főjegyzője s diétai követ, meghalt 66 éves korában, Rábahídvégen.

Leffler Mihály, Szegedváros volt tanácsnoka, köztörvényhatósági bizottsági tag, a szegedi görög-keleti egyházközség elnöke, 63 éves korában elhunyt.

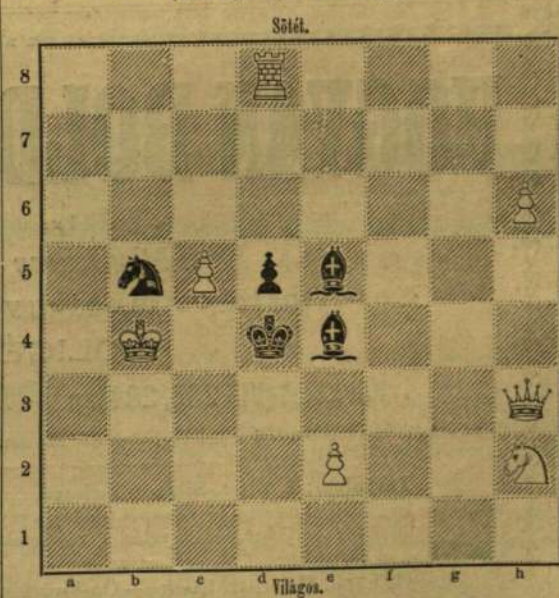
Kolozsvár polgárainak egyik derék tagja: Krémer Ferencz szabómester, az iparosok pénztárának igazgatója, az iparos-egylet elnöke, elhunyt hirtelen halállal, szélhűdés következtében. Igen becsült polgár volt, s mint iparos külföldi országokban és Amerikában szerzett bő tapasztalatokat, melyeket itthon érvényesített.

Elhunytak még: Mártonffy Dénes, egykor magyar kir. testőr, aztán helytartó-tanácsos, 81 éves korában a borsodmegyei Geszten; Uzoni Béldi Dénes, ki egy terjedt erdélyi család tagja, Bodolán 28 éves korában; dr. Schwab Dávid, a fővárosi német hírlapírók egyik kiválóbbja s „Pester Lloyd” munkatársa, 53 éves korában; Tóráy Géza, a pesti kir. törvényszék bírja; Schwartz József, N.-Várad egyik vagyonos és jótékony izr. polgára, 70 éves korában; Zsaskovszky Karolin, az angol kisasszonyok egri intézetének főnöknője, 42 éves korában; rimpáni báró Putena ni Ödön, szül. Chernel Ilka, 25 éves korában Szigligeten; dr. Balogh Elekné, szül. Eressey Vilma asszony, 21 éves korában N.-Szalontán. — Priezel Márton, szobbi plebánus, 72 éves korában; Arleth József, topolyai plebánus, Szegeden; özv. Seprősi Csárán Kristófné, egy Aradmegyében nagy összeköttetésű család matronája, 72 éves korában Talpason.

A lipcei egyetem hírneves tanára Ahrens Henrik elhunyt e hó 4-én 66 éves korában, Göttingában, hová üdülést szerezni ment. Az államtudományok kitünő tanára volt, s a német tudományosság egyik előkelősége. A lipcei egyetemen 14 év óta tanított, előbb pedig több más egyetem tanára volt.

SAKKJÁTÉK.

766. számú feladv. Az angol feladványtornából. (Első díjat nyert feladvány.)

Világos indul s a harmadik lépésre mattot mond.

A 761-dik számú feladvány megfejtése. (Reiman F. től Königsbergben.)

VII. Söt.
1. Bg7—g3 Kc4—b5: (a) 1. ... HHb7 (c)
2. Vf6—c6† K v. F: 2. Hb5—a4† Kc1—c3
3. Fe2—a4 — d3 matt. 3. b4—b5 matt.
a.
1. ... Fd5—tetsz. sz. (b) 1. ... Ff2—g3:
2. Hb5—a4 Kc4—c3 2. Vf6—f1† e3—e2
3. d4—d5 matt. 3. Vf1—e2 matt.
b.
Helyesen fejtették meg: Veszprémben: Fülöp József.
— Gelsen: Glesinger Zsigmond. — Sárospatakon: Geresz Károly. — Debreczenben: Zagya Imre. — Sziget-Csöden: Mayer Károly. — Egerben: Tilkovszky Fridolin. — Ké-komáromban: Klein János. — A pesti sakk-kr.
Rövid értesítések. Debreczen: Z. I. A négy lépéses következő mellékfeladvánnyal: 1. Vb1—h7: Bh4—h7: 2. Hf4—e6, f7—e6: 3. Bh1—h7: tetszés szerint. 4. Bh7—a7 matt. Az ötössel meg nem vagyunk tisztában.
Budapest: K. G. Három lépéses feladványa csak 5 lépésre oldható meg. Azonkívül két mellékfeladvány van.

Statistikai jegyzetek.

Az ügyvédek száma mily nagy mi nálunk, kitűnt az ügyvédi rendtartás tárgyalása alkalmával összeállított hivatalos adatokból. Azt már Pauler miniszter is említette, hogy Magyarországon Horvát-Szlavonország kivételével 4023 gyakorló ügyvéd van, e szerint minden 3290 lakosra jut egy ügyvéd. Ezek a 106 törvényszék területén ekkép oszlanak meg: Pest 623, Pozsony 107, Nagyvárad 104, Nyitra 98, Arad 81, Rimaszombat 80, Keszthely 78, Debreczen 76, Sátoralja-Ujhely 71, Temesvár 68, Kassa 66, Nyiregyháza 65, Pécs 59, Eger 59, Békés-Gyula 59, Sopron 58, Szombathely 59, Miskolc 57, Balassa-Gyarmat 57, Kaposvár 56, Lőcse 56, Komárom 55, Buda 52, Szathmár-Németi 52, Székes-Fehérvár 51, Szeged 50, Szegszárd 49, Szabadka 48, Győr 47, Kolozsvár 46, Eperjes 45, Pestvidék 43, Nagy-Kikinda 43, Maros-Vásárhely 43, Veszprém 41, Újvidék 40, Nagy-Beckerek 39, Ungvár 39, Zala-Egerszeg 34, Zombor 34, Nagy-Károly 33, Gyöngyös 33, Szolnok 32, Pápa 32, Besztercebánya 31, Jászberény 30, H.-M.-Vásárhely 29, N.-Kanizsa 28, Brassó 28, Beregszász 26, Máramaros-Sziget 27, Nagy-Szeben 26, Baja 26, Nagy-Szombat 26, Karczag 26, Aranyos-Maróth 25, Homonna 24, Zilah 24, Makó 24, Liptó-Szent-Miklós 23, Esztergom 23, Zsolna 53, Kalocsa 22, Trencsén 21, Nagy-Bánya 21, Ma-

Szerkesztői mondanivaló.

— X. Y. Z. A legenda tárgya jó s egyes részletekben a kidolgozás is nagyon sikerült. Egészben mégis bágyadt s a hosszadalmasság hatását teszi az olvasóra. Itt nincs reá tér, más uton ki fogjuk jelölni a — nézetünk szerint — átdolgozandó részeket, mert ohajtának e kis művet egészen jónak látni.

— K.-Ujszállás. Inkább rá várunk a később nyerveendő új képre; kétszer nem közölhetnők ugyanazt a tárgyat; a mostani kép pedig csakugyan nem kielégítő.

— K. J. A „virat“ a magyarázattal nem lett jobb. Azok közé az új szóképzések közé tartozik, melyeket tüzzel-vassal oldozni hazafiai kötelesség. Különböztet beke velünk!

— A. I. A. „Temetőben“ csakugyan nem volt közölhető. S nem mondhatnók, hogy csak némi tehetség nyomaira is akadunk volna benne.

— Egy szüle. Iskolai vizsgákról részletes tudósítások közlésére nem rendelkezünk elég térrel. Azok a szüloket érdeklik leginkább, kik azokon ugy is jelen vannak.

— H. F. A följánlott clichéket nem használhatjuk. A középkor e rém-maradványai borzalmat olvasmányokba való, de mi sokkal rosszabb izlésűeknek tartjuk az ilyeneket, mintsem olvasóink azokkal ijesztgetni akarnók.

Nyilt-tér.*

A Tisza biztosítobank igazgatóságát fölkérem, hogy ezentúl csak igazat mondjon. Az én tűzkáromat a helyszínen soha felül nem vizsgálhatta; kérem tehát, hogy káromat egészen fizesse ki. Sárospatak, aug. 3. 1874

Besztercey István,
résztvevő.

* Az e rovat alatt közlöttekért a szerkesztőség csupán a sajtótörvények irányában vállal felelősséget.

Melléklet: Kis orvosi tanácsadó dr. Dehaut-tól.

Tartalom.

Molnár Aladár (arckép). — A völgyi ér. — Theodor hősiesége (folyt.). — Izland és lakói (három képpel). — Wight szigete (képpel). — Erdély bányavidéke VIII. — Utazás a tenger alatt (folyt. képpel). — Egyveleg. — Melléklet: Budapesti jótékony intézetei, XIX. — Földi levél. — A bétől. — Irodalom és művészet. — Közintézetek, egyletek. — Egyház és iskola. — Mi újság? — Halálhírek. — Szakjárték. — Statisztikai jegyzetek. — Szerkesztői mondanivaló. — Nyilt-tér. — Heti napár.

Felől szerkesztő: Nagy Miklós.
(L. czukor-utca 11. sz.)

HETI-NAPTÁR.

Hónapi és hetinap	Katholikus és protestáns naptár	Görög-országi naptár	Izraeliták naptára	Nap	Hold
	augusztus	julius (6)	Thamuz Rosch.	hossza két nyug.	hossza két nyug.
9 Vasárnap	E 10 Bold. assz. e.	D 10 Emőd	26	f. p. ó. p. ó. p. ó. p.	f. p. ó. p. ó. p. ó. p.
10 Hétfő	Lőrincz vért.	Lőrincz	27	136 38 4 51 7 19 103 52	2 12 6 24
11 Kedd	Zsuzsanna szüz.	Tibore.	28 Ráhel	137 38 4 53 7 17 77 9	3 24 7 6
12 Szerda	Klára szüz.	Klára, Hila.	29	138 38 4 54 7 16 130 2	4 38 7 36
13 Csüt.	Hippolitus	Ipoly	30 Roschod.	139 31 4 55 7 14 142 10	5 57 7 53
14 Péntek	Özsb. Athan	Özsb. Nesto	1 Auguszt. 6 11	140 28 4 57 7 13 157 42	7 6 8 12
15 Szomb.	Nagy bold. a. n.	Nagy B. Assz	2 Istén sz. a. b. k.	141 26 4 58 7 12 167 34	8 13 8 27
			3 Istén sz. a. b. k.	142 24 4 59 7 10 180 21	9 19 8 42

Hold változásai. ☾ Első negyed 20-án 8 óra 9 perczkor reggel.

HIRDETESEK.

A „FRANKLIN-TÁRSULAT“ magyar irodalmi intézet és könyvnyomda kiadásában (Budapest, egyetem-utca 4-dik szám) megjelent és minden könyvtárban kaphatók:

HOGYAN BOLDOGULUNK?

Irta

Dr. Mathews Vilmos.

Fordította és megjegyzésekkel ellátta

POLIGÉN.

Két kötet (VIII 236, 284 lap.) — Ára a két kötetnek 1 frt.

(Ezen mű egyszeresimind a „Kis Nemzeti Múzeum“ 23-dik és 24-dik kötetét képezi.)

Tartalom: I. kötet. Siker és kudarcz. — Szerencse és balszerencse. — Életpályák. — Testi művelés. — Összefoglalás vagy a cél egyége. — Önbecsülés. — Cél- és módok eredetisége. — Úgyelés a részletekre. — Gyakorlati képesség. — Határozottság. — Modor.

II. kötet. Üzleti szokások. — Ön-hirdetés. — Az akarat és mód. — Tartalék-erő. — Idő-gazdálkodás. — Pénz. — Haszn és kára. — Kereskedelmi bukások. — Túlmunkasság és nyugalom hiánya. — Igaz és látszólagos siker.

„Oly fajta könyv ez, s valóban nem alább való, mint a Smiles ismeretes és világ-hírű Önéletrajza; az életbölcséset számtalan példában adja, melyek legtöbbszörre történelmi s hírneves egyének életéből vannak véve... tulnyomólag az anyagi élet terén forog, a világi boldogulás módjait fejtegeti, de tisztá erkölcstani szempontból, a melletl vonzó modorban, élénken és tanúságosan. Alig van, a ki ne tanulhatna belőle, s senki sincs, a ki élvezetét ne meríthetne, mint egy jó adomakönyvből.“ — „Vasárnapi Ujság“ 20. szám.

„Nem igen ismerünk könyvet, mely annyi talpraesett gondolatot, gyakorlati életbölcséset s oly józan világnézetet tartalmazna, mint a szóban levő. Egy fiatal ember a zsaláról sem volna szabad hiányoznia. Mentől nagyobb elterjedést kívánunk e könyvnek.“ — „Székely hírlap“ 38. szám.

„A Franklin-társulat... egy valódi kincsesel ajándékozta meg hazáját. Időszakra-konként többször lesz alkalmunk e műből idézni mert az életbölcséségl Vajha a „Kis Nemzeti Múzeum“ e könyve minden magyar asztalán ott volna található...“ — Szabadka 20. szám.

E könyvet az életbölcséségl bányájának mondhatnók, melyből sok tanulságot meríthet az olvasó, mindfölgva nagy élvezetét kívánunk neki, valamint e két kötetet kívül az egész vállalatot is a legmelegebben ajánljuk. Gazdag tartalomú könyvtárakra tesz szert, a ki azt megszerzi, oly könyvtárat, melyben inkább a magyar irodalom gyöngyei foglaltatnak. — Sopron, 1874. 23. szám.

VILÁGTÖRTÉNELEM

rövid előadásban.

A legújabb történelmi könyvekből tett jegyzetek nyomán képezdek, polgári és felső leányiskolák számára.

Irta Vasváry Benő, tanár.

Első kötet

Ó-KOR.

Ára füzve 60 krajczár.

NÉMET NYELVTAN

közép-, real-, polgári iskolák, képezdek stb. számára s magán használatra.

Irta

Graf Jakab,

tanár a kolozsvári reform. főtanodában.

ELSŐ RÉSZ. — Ára 80 krajczár.

DÖNTVÉNYTÁR.

A magyar kir. Curia semmitőszéki

és legfőbb ítélőszéki osztályának olvi jelentőségű

HATÁROZATAI.

Gyűjtötték

Dr. Dárday Sándor, Dr. Gallu József,
Zlinszky Imre.

X. folyam. — Ára füzve 3 frt 50 kr.

A »Döntvénytár« X. füzet egy általános tárgymutatóval van ellátva, melyben a »Döntvénytár« összes tíz kötetében foglalt elvi határozatok a polg. rendtartás és egyéb törvények s rendeletek §§-ai szerint sorozva foglaltatnak. — Ezen általános tárgymutató 13 nyomtatott lve terjed és könnyebb használhatóság végett az anyagelosztás szerinti repertoriummal van ellátva, egy hogy bármely határozat a nagy anyaghalmozatból azonnal feltalálható.

A „FRANKLIN-TÁRSULAT“

magyar irodalmi intézet és könyvnyomda kiadásában Budapest (IV. egyetem-utca 4-dik szám) megjelent és kapható:

Német-magyar

PÓT-SZÓTÁR

a német és magyar szótárhoz.

Irta

Dr. BALLAGI MÓR,

tanár.

Deutsch-ungarisches

SUPPLEMENT-LEXIKON

zu dem Wörterbuche

der deutschen und ungarischen Sprache

von

Prof. Dr. MORIZ BALLAGI.

Ára füzve 1 forint.

E kis munka az eddigi német-magyar szótáriródlom kiegészítése akar lenni több tekintetben:

először a mennyiben szerző német-magyar szótárának utolsó átdolgozása óta (1862) kifejtett szakirodalmak, mint a hadi, kereskedelmi, vasuti, erdészeti, tornászati stb., egy csomó új műszót hoztak forgalomba;

másodszor a mennyiben régóta létező nyelvünk számos kifejezése, átviteli, szóárásai és közmondásai szótárilag fölhasználva nem voltak; s

harmadszor a mennyiben a régebbi szótárakban fölvevett anyag hibásan volt fölhasználva s a német kifejezés annak nem egészen megfelelő magyar szóval lett kifejezve.

Van szerencsénk a t. közönséget figyelmeztetni, hogy az alant jegyzett

HITEL-PAPIROK

az utóbbi válság alkalmával, bizalomra legméltoábbaknak találtattak, és hasznahajó befektetésekre legjobban ajánlhatók.

Ezen papírok a válság előtt birt árfolyamon alól jegyeztenek, és mi ezek száználkös jövedékét, a mostani jegyzések alapján közöljük. Egyszersmind megemlítjük, hogy mind ezen alant jegyzett értékpapírok annak idejében névértékben fognak kisorsoltatni.

32 évi 5 1/2% földhitel intézeti zálogjegyek. Jövedék körülbelöl 6 1/2%

34 „ 5 1/2% ált. földh. részv. társ. „ „ „ 6 1/2%

24 1/2 „ 6% „ „ „ „ „ „ 7%

25 „ 5 1/2% magy. jelzáloghitelb. „ „ „ 7%

23 „ 6% kereskedelmi bank „ „ „ 7%

5% magy. és erd. földterherment. kötvények „ „ „ 6 1/2%

„ „ szőlődezsma váltásági „ „ „ 6 1/2%

„ „ vasuti kölcsön „ „ „ 6 1/2%

Ezen befektetés ép oly biztos, mint a takarékpénztári betétel, és sokkal magasb kamatozást nyújt, mint ez utóbbi.

Az értéktárlat folyamában beállott gyökeres javulás alapján biztonsággal következtethető, hogy a fűnt nevezett kamatozó papírok eddig érintetlen maradt árfolyama is, rövid idő alatt, jelentékeny emelkedésnek leszen alávetve. E körülmény tekintetében csak is tanácsolhatjuk ezen, befektetésre kitűnően alkalmas értékpapírok megvásárlására, a mostani még kedvező időpontot felhasználni. Ugyisintén bátorodunk jó és biztos iparvállalatokat ajánlani, a melyek a válság alattinál még mindig olcsóbb árt jegyeznek, s melyek javulása, az élenkülő forgalom és jó aratással szemben biztos kilátásban van.

Becses megbízásokat legpontosabban teljesítünk és tanácscsal szolgálai is készek vagyunk.

Glatz, Holzwarth és Schubert.

Budapest, V. Dianafürdő.

178 (25-26)

Nyári idényre!

Barége, Mozambique és Ecu 30-40 krig
Selyem Grenadine sima és csikos 50-80 „
„ Gasiere dűsgazdag választékban 30-90 „
Francia Jaconats 25-35 „
„ Cretonek és Calicok 25-35 „
„ Satinék és Foulard aprék 30-70 „
Csikos selyem szövetek minden színben 1 ft. 1 ft. 40 kr.
Sima Pult de soie 1 „
Fekete „ „ „ „ „ 1 „ 30 „
„ Gros Failles 1 „ 80 „
Szines „ „ minden színben 2 „
Irish selyem Popelinek 1 „ 10 „
Angol Lusterek „ 35 „

Bátrak vagyunk az igen tisztelt hölgyeket arra figyelmeztetni, hogy egy nagyobb mennyiségű divatárak, különösen selyemszövetek megvételével lehetőségessé válik a fentebbi cikkekkel bámulatos olcsó áron eladhatni.

Mély tisztelettel

Sgalitzer és Schönfeld,

312 (7-20) Budapest, bálvány-utca 1. sz.

Lőrincz István (1-12)

lábbeli gyárnok

Budapesten, országot 19-ik szám alatt ajánlja férfi-, nő- és gyermeknemű lábbeli gyártmányait, melyekkel az 1872. é. kecskeméti országos kiállításon bronz-, az aligmult bécsi világkiállításon pedig érdem-éremet nyert.

Megrendelések helyben és vidékre, nagyban és kiskisnyben a legnagyobb pontossággal eszközöltetnek. Vidékieknek rendes mérték nélkül is, csupán centimeter, sőt viselt lábbeli után a legkényelmesebb lábbeliek utánvéttel küldetnek.

Netalán készletben nem található mértékű lábbelit (kivéve hosszúsáru eszmát) gyára kitűnő berendezése mellett gépek segítségével, 2 óra alatt, szinte jótállással elkészit.

A „Franklin-társulat“ magyar irodalmi intézet és könyvnyomda kiadásában Budapest (IV. egyetem-utca 4-dik szám) megjelent és minden könyvtárban kapható:

Der Kampf

der

Siebenbürger Sachsen

für die

Ueberreste des Feudalwesens.

Ára füzve 50 krajczár.

Bérmentes postai megküldéssel 55 krajczár.

A FRANKLIN-TÁRSULAT magyar irodalmi intézet és könyvnyomda kiadásában Budapest (IV. egyetem-utca 4-ik sz.) megjelent és minden könyvtárban kapható:

A MÉTER-MÉRTÉK ISMERTETÉSE és az ÚJ MÉRTÉKEKKEL VALÓ SZÁMOLÁSI MÓD.

Tanodai és magánhasználatra

készítette

Dr. LUTTER NÁNDOR.

Ára füzve 40 krajczár.

Bérmentve postai megküldéssel keresztkötsé alatt ára 44 kr. (legjobban postautalvánnyal eszközölhető).

HAASENSTEIN ÉS VOGLER

hirdetési ügynöksége

Budapest, Bécsben és Prágában stb.

eszközök mindennemű hirdetések minden hirdetői díj. Tanácsadók, költségvetések és hirdetői díjak hirdetői díjakkal ingyen és bérmentve. 343 (1)

Malólirottak

Brauswetter János,

chronometer és műórás

annak 26 év óta fennálló órászedő Szegeden

szülővárosában, készséggel és részvételjével a legmeglehetőbb ajánlatot.

126. Heltler Ágoston theológus Bécs

127. Heltler Ágoston theológus Bécs

128. Heltler Ágoston theológus Bécs

129. Heltler Ágoston theológus Bécs

130. Heltler Ágoston theológus Bécs

131. Heltler Ágoston theológus Bécs

132. Heltler Ágoston theológus Bécs

133. Heltler Ágoston theológus Bécs

134. Heltler Ágoston theológus Bécs

135. Heltler Ágoston theológus Bécs

136. Heltler Ágoston theológus Bécs

137. Heltler Ágoston theológus Bécs

138. Heltler Ágoston theológus Bécs

139. Heltler Ágoston theológus Bécs

140. Heltler Ágoston theológus Bécs

141. Heltler Ágoston theológus Bécs

142. Heltler Ágoston theológus Bécs

143. Heltler Ágoston theológus Bécs

144. Heltler Ágoston theológus Bécs

145. Heltler Ágoston theológus Bécs

146. Heltler Ágoston theológus Bécs

147. Heltler Ágoston theológus Bécs

148. Heltler Ágoston theológus Bécs

149. Heltler Ágoston theológus Bécs

150. Heltler Ágoston theológus Bécs

151. Heltler Ágoston theológus Bécs

152. Heltler Ágoston theológus Bécs

153. Heltler Ágoston theológus Bécs

154. Heltler Ágoston theológus Bécs

155. Heltler Ágoston theológus Bécs

156. Heltler Ágoston theológus Bécs

157. Heltler Ágoston theológus Bécs

158. Heltler Ágoston theológus Bécs

159. Heltler Ágoston theológus Bécs

160. Heltler Ágoston theológus Bécs

207 (39 50)

Egy jónevelésű

13-14 éves fiú Kálcsán, Pá-

áts Ferenc fűszer- és vegyes-

kereskedésében

tanonczul fölvetetik.

341 (1)

A „Franklin-társulat” magyar irodalmi intézet kiadásában Budapest (IV. egyetem-utca 4-ik sz.) megjelent és minden könyvtárban kapható:

BENICZKY IRMA.

A NŐK HIVATÁSA.

(8-rét, 248 l.) Füzve 1 ft. 20 kr.

ZSILINSZKY MIHÁLY.

MAGYAR HÖLGYEK.

Történelmi élet- és jellemrajzok.

(Nyolczadrét, 228 l.) — Füzve

1 forint

JÓSIKA JULIA.

PÁLYAVEZETŐ.

Jó tanácsok

világba lépő fiatal leányok

számára.

(8-rét, 432 lap.) — Füzve 2 ft.,

diszkrétára 2 ft. 80 kr.

Ingyen
s bérmentve

küldi szét Orlicé R., mennyiségnyi tanár Berlinben, Wilhelmstrasse 125, a legújabb

nyeremény-lajstromot 1874-re.

Tudakozásokra azonnal válasz adatik.

Egy ily tudakozás, annyival inkább ajánlatos nemcsak

lapunkban is sokszorosan közhírré tett köszönet- s elismerő-

iratok végett, — hanem hogy a lotteria felfüggesz-

tése bizonyosan ugys már küszöbön áll.

321 (2-2) A. K.

A „Franklin-társulat” magyar irodalmi intézetben Buda-

pest, (IV. egyetem-utca 4-dik szám) megjelent és minden könyv-

árúsnál kapható:

GYURKY ANTAL.

Az új szolgabírói hivatal kézikönyve.

Hivatkozva idevonatkozó törvényekre,

miniszeri s megyehatósági szabályrendeletekre, számos

írománypéldákkal és gyakorlati utasításokkal ellátva.

Megyei tisztviselők, ügyvédek, jegyzők és községi elöljárók

használatára.

(8-rét, 280 lap.) Füzve 2 forint.

A „Franklin-társulat” magyar irodalmi intézet kiadásában Budapest (IV. egyetem-utca 4-ik sz.) megjelent és minden könyvtárban kapható:

BENICZKY IRMA.

A NŐK HIVATÁSA.

(8-rét, 248 l.) Füzve 1 ft. 20 kr.

ZSILINSZKY MIHÁLY.

MAGYAR HÖLGYEK.

Történelmi élet- és jellemrajzok.

(Nyolczadrét, 228 l.) — Füzve

1 forint

JÓSIKA JULIA.

PÁLYAVEZETŐ.

Jó tanácsok

világba lépő fiatal leányok

számára.

(8-rét, 432 lap.) — Füzve 2 ft.,

diszkrétára 2 ft. 80 kr.

A „Franklin-társulat” magyar irodalmi intézet kiadásában Budapest (IV. egyetem-utca 4-ik sz.) megjelent és minden könyvtárban kapható:

BENICZKY IRMA.

A NŐK HIVATÁSA.

(8-rét, 248 l.) Füzve 1 ft. 20 kr.

ZSILINSZKY MIHÁLY.

MAGYAR HÖLGYEK.

Történelmi élet- és jellemrajzok.

(Nyolczadrét, 228 l.) — Füzve

1 forint

JÓSIKA JULIA.

PÁLYAVEZETŐ.

Jó tanácsok

világba lépő fiatal leányok

számára.

Budapest, augusztus 16-án 1874.

33-dik szám.

ELŐFIZETÉSI FÖLTÉTELEK: a Vasárnapi Ujság és Politikai Ujdonságok együtt: Egész évre 12 ft., félévre 6 ft. Csúpn a Vasárnapi Ujság: Egész évre 8 ft., félévre 4 ft. Csúpn a Politikai Ujdonságok: Egész évre 6 ft., félévre 3 ft.

XXI. évfolyam.

HIRDETÉSEK DÍJA: Egy ötször hasznosított petit sor, vagy annak helye egyszeri írtatásnál 15 krajczár; többször írtatásnál 10 krajczár. Bélyegdíj külön minden írtatás után 30 krajczár. Kiadó-hivatalunk számára hirdetményeket előző Bécsben: Haasenstein és Vogler-Wallischgasse Nr. 10, Mosse R. Sellersgasse Nr. 2 és Oppell A. Wollzeile Nr. 22.

PULSZKY FERENCZ.

Egy egész számát kelle- ne igénybe vémünk a Vasárnapi Ujság- nak, ha Pulszky Fe- rencznek csak va- lamennyire is teljes életrajzát akarnók adni. Mert akár élet- pályájának válto- zatos és viszontagsá- gos voltát, akár tevékenységének sokoldalúságát tekintjük, élete tényekben és adatokban oly gazdag, hogy an- nak legérdekesebbre vont vázlata sem fér el a mi életrajzaink szűkre szabott keretébe.

S mégis, midőn hazánk e kittinő fia s tudományosságunk egyik kiváló disze, egy ujonnan teremtett nagy fontosságú állásra a Magyarországon létező vagy létesítendő, közhasználatra szánt gyűjtemények és könyvtárak or- szágos felügyelőjévé nevezetett ki, nem akarván elszalasztani ez alkalmat, hogy megtegyük a mit rég meg kellett volna ten- nünk s a minek teljesítésében épen csak a fentebb érintett nehézség gátolt eddig is, lemondunk arról, hogy Pulszky Ferencz élete és tevékenysége minden oldalára kiter- jeszkedő — bármily vázlatos — rajzot adni igyekezzünk, s a jelzett alkalomnak meg- felelőleg, főképp műtörténelmi tanulma- nyaira s közhasznú működésének ez oldalára vonatkozó adatokat akarunk az általános életrajz vázlatos keretében, némi- leg legalább, kidomborítani.

Pulszky Ferencz 1814-ben, szept. 17-én született Eperjesen. Művészi, régi- ségtani s gyűjtői hajlamait anyai ágon örökölte. Anyai nagyapja volt ugyanis Fehérvári Károly, a kinek nagybecsű kézirat- s hungarica-gyűjteménye a Jan- kovich-gyűjteménybe ment át s ez uton az ország birtokába kerülén, ma a nemzeti muzeum egyik kiegészítő része. Ennek fia, s Pulszkynek anyai nagybátyja pedig Fehérvári Gábor volt, ki szintén mint nagy gyűjtő és műismerő volt nevezetes,

PULSZKY FERENCZ.